

verilən ad idi. Bu ad, XVI əsrin I yarısında Yoaximstal (indiki Yaximov) şəhərində kəsilən “yoaximstaler” adlı gümüş sikkədən götürülmüşdür.

səh. 328. “çarın qayınatası”: söhbət rus çarı Aleksey Mixayloviçin birinci arvadı Mariya Miloslavskayanın atası İlya Miloslavskidən gedir.

Nəzarətlərdə

səh. 329. Xankəndi: Gəncə qəzasında, indiki Goranboy rayonu ərazisində mövcud olmuş kənd.

İranlılara dair

səh. 330. “Suxəndane pərvərdə pire kohen / Beyəndişəd angəh ke quyəd soxən”: “Söz bilən kimi təbiiylənmiş köhnə qoca / Söz deyən zaman düşünər.” (farsca)

“Al bayraq”: “Hümmət” partiyasının Bakıda nəşr etdiyi qəzet.

səh. 331. “To toxmi beyəfşan ke çon bed-rəvi / Ze məhsule xod şad-xorrəm şəvi. / Əz həmin toxmi ke sabəğ kəştei / To nəmidani ke rosva gəştei.”: “Sən elə bir toxum səp ki, biçərkən / Öz məhsulundan şad-xürrəm olasan. / Keçmişdə əkdüyün həmin toxumdan / Bilmirsənmi ki, rüsvay olacaqsan.” (farsca)

“Yətəşəkkəlunə biəşkalin müxtəlifə”: “Onlar müxtəlif şəkillərdə özlərini göstərirlər.” (ərəbcə)

“Varhan xodra əz in həmsəhbətan, / Cümlə məhtabənd əmma to kətan.”: “Özünü bu həmsəhbətlərdən kənar tut, / Hamısı məhtabdır, sən isə kətansan.” (farsca)

“Ta siyəhruy şəvəd hər ke dəru gəş başəd”: “Hər kimdə ürəkkeçməsi varsa, o, üzqara olar.” (farsca)

Bakı xəbərləri

səh. 333. “prixod dəfatiri”: camaatın ianələri hesabına saxlanan yerli (məhəlli) dini icma mollalarının (prixod mollalarının)

əhalinin doğum və ölümlərini qeyd etdikləri dəftərlər.

“Aboz” (yaxud Qorodskoy aboz): Bakı şəhərində at arabalarının saxlandığı, dəmirçi emalatxanalarının, həmçinin yük anbarlarının olduğu mərkəz.

Fəhlə həyatından

səh. 334. “Köhnə Türkiyə”: Rza Zakinin faciə əsəri.

“Nə qanır, nə qandırır”: Mirmahmud Kazımovskinin komediya əsəri.

Bakı quberniyasında

səh. 335. “Və kəlbühüm basitun ziraeyhi bilvəsidi”: Quranın Kəhf surəsinin 18-ci ayəsindən bir parça. Mənası: “Onların iti də qabaq ayaqlarını mağaranın girişinə uzadıb yatmışdı.” Ayənin davamı belədir: “Əgər sən onları bu vəziyyətdə görsəydin, yəqin ki, qorxudan dönüb qaçardın, dəhşət səni bürüyərdi.”

Gürcüstanda

səh. 336. “Artistiçeski Obşestva”: Tiflisdə, XX əsrin əvvəlində tikilmiş teatr binası. Hal-hazırda Şota Rustaveli adına Gürcü Dövlət Akademik Teatrı bu binada yerləşir.

Bazar, 20 aprel 1919-cu il, nömrə 161

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 19 rəcəbül-mürəccəb sənə 1337. 20 nisan 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətiri 4 rublə, axırncı səhifədə sətiri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

DAĞISTANA İMDAD!

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin Mərkəzi Komitəsi tərəfindən intixab olunmuş [seçilmiş] xüsusi bir komisiyon tərəfindən dağistanlı qardaşlarımız üstünə hücumavər olan [hücum edən] hürriyət və istiqlal düşməni Denikin qara qüvvəsi ilə hər b etmək üçün Azərbaycan könüllü dəstəsi təşkil olunur. Yazılmaq istəyənlər hər gün Məclisi-Məbusan binasında, “Müsavat” fraksiyonu mənzilində gündüz saat 8-dən 2-yə və axşam saat 5-dən 7-yə qədər yazıla bilərlər.

TƏKZİB

“Znamya truda” qəzetəsində və sonradan başqa qəzetələrdə bir xəbər yazılmışdı ki, guya Qafqaziyada olan Müttəfiq dövlət komandanı general Tomson Gürcüstan Şurayı-Vükəlası [Nazirlər Kabineti] sədri Jordaniyanı üç dəfə İngiltərə ərkani-hərbinə [qərargahına] dəvət edib və guya axırda Jordaniyaya demişdir ki, Sülh Konfransı Eçmiyədzin uyezdindən başqa Rusiyanı 1914-cü il sərhədlərində bərpa etməyə əsas ilə Zaqafqaziya

cümhuriyyətlərini təsdiq etməyir. Sonrakı xəbərdə deyilirdi ki, guya bu söz Jordaniyaya artıq təsir bağışladığından, Jordaniya bu xəbərin əqəllən [heç olmasa] mayın 1-nə qədər elan edilməməsini Tomsondan xahiş etmişdir.

Azərbaycan Hökuməti nəzdində olan Gürcüstan siyasi nümayəndəsinin məlumat bürosu bu əhvalatın əsilsiz olduğunu xəbər verir. Jordaniya ilə Tomson arasında yuxarıdakı məsələlər haqqında heç bir məhəbbət [söhbət] olmamışdır.

İdarədən: Qəzetəmizin keçən nömrələrinin birində “Yalan şayiələr” ünvanı ilə fəvqəki xəbərin əsilsiz və uydurma olduğunu yazmışdıq. “Vperyod” qəzetəsi də bu xəbərin yalan olduğunu yazdıqdan sonra deyir ki, erməni siyasi dairələrinin Parisdən və İstanbuldan aldıkları məlumata görə, Sülh Konfransı Zaqafqaziya cümhuriyyətlərini təsdiq etməyə maildir.

BÖHTANLARLA BÖYÜK İŞLƏR GÖRÜLÜR

Biz Qafqaz türkləri haqlı sədamızı, təbii haqqımızı yanımızda, aramızdakı

Müttəfiqlər müməssili [nüməyəndəsi] Tomsona yetişdirəmmədiyimiz, ona həqiqəti-halı anlatamduğumuz halda, ermənilər yüz dürlü böhtan və qırmızı yalanlarını Parisə, Londona qədər çatdıraraq Qafqaz siyasətində böyük rol oynamaqdadırlar. Həm öylə dəhşət və əhəmiyyətli rol oynamaqdadırlar ki, ona qarşı bir saat səbr və sükut, ona qarşı bir tədbiri-siyasi aramamaq hüquqi-sərihəmizə [açıq-aşkar, danılmaz hüquqlarımıza], həyatı-istiqlalımıza olan aşkar təcavüzü qəbul etməmək deməkdir. Bu isə müstəqil yaşamağa əzm etmiş bir millət üçün deyil, adi bir cəmiyyət üçün belə bir eyib, bir nöqsandır.

Yalnız bir eyib və nöqsanmı? İş bununla qalsa yenə dərd yarı, yenə nöqsanı ikmal mümkün. Fəqət daşnaxsaqanlar öylə qızıl iftira və ağulu dillərlə, öylə ustalıq və sərbazlıqlarla [cəsərlə] Müttəfiqləri və onların buralardakı vəkillərini aldadırlar ki, nəticəsi vücudumuzun mühüm bir üzvünü xəncərlə kəsib aparmaq və bu surətlə həyatı-istiqlaliyyəimizi [gələcək həyatımızı] bir daimi zə'f və mərəzə düşür etməkdədir.

Heyf ki, bəyanatım quru bir söz deyil. İştə, Ermənistan Xariciyyə nazirinin Parisdəki erməni mürəxxəslərinə [nüməyəndələrinə] vurduğu teleqraf!

İştə bu teleqrafın nəticəsi olaraq Qars Cənub-Qərbi Qafqaz Hökumətinin dağıdılması.

Ehtimal ki, oxuyanların bir qismi bu teleqraf məzmununu bilməyir. Teleqrafın xülasəyi-məzmunu böylədir:

“Qarabağ, Şərur, Naxçıvan, Sürməli və Qars tərəflərində Osmanlı zabitlərinin komandaları ilə böyük türk qüvvələri

toplanmaqdadır. Bunlar top və atəş qüvvələri ilə yenidən erməni qanı axıtmaqla bu yerləri Azərbaycana zorla ilhaq etmək istəyirlər. Vəziyyət qayət ciddi və təhlükəlidir. Müttəfiqlər qüvvətinin müavinəti [köməyi] ilə bu qanlı qitalın [qırğının] qabağı saxlanmalıdır. Vəilla [yoxsa] yaxında böyük və qanlı faciələr üz verəcəkdir.”

Parisə çəkilən bu həyəcanımız [həyəcan doğuran] teleqraf Parisi vələləyə saldığı bir anda, Tiflisdə çıxan ingiliscə “Di Trans-Qafqazian-post” qəzetəsindəki “Türk intriqaları” məqaləsi də buradakı Müttəfiq komandanlarını şübhəyə buraxdı.

İştə bu şübhə səbəbiylədir ki, Müttəfiqlər komandanı Tomson, bir az əvvəl Qars Hökumətini təqdir və təsdiq etdiyi halda, bu həftə adi bəhanələrlə onu dağıtdı və aprelin 14-ündə bütün Kabinə əzasını [üzvlərini] dustaq edib təhtəlhifz [nəzarət altında] Batuma göndərdi. Yarım milyonluq türk demokratiyasını daşnaxsaqanların, erməni sərmayədarlarının pənçeyi-intiqamlarına buraxdı.

İştə, safdil [sadələvh] türklər görsünlər, sadədil Azərbaycan türk demokratları anlasınlar ki, daşnaxsaqanların kiçik bir qeyrətləri, daha doğrusu hiylə və böhtanları nə böyük işlər, şayani-əsəf [təəssüf ediləsi] təbəddüllər [dəyişikliklər] vücuda gətirir!

Nasıl can alacaq damarı bilirlər! Nasıl əhvali-hazirə tilsimini qırırlar! İngilisləri nasıl “Qafqazda Osmanlı nüfuzu” ilə quşqulandırırılar [şübhələndirir, qorxudurlar]!

İştə, bu da bir siyasi hünər, bir hiylə müvəffəqiyyətidir. İngilislər əli ilə böyük məram və qayələrinə çatmaqdadır. Zəhmətsizcə yarım milyonluq bir türk küt-

ləsinin ittihadını [birliyini], siyasi müəsisatını [müəssisələrini, qurumlarını] dağıtmaqdadır. Bu məğər az hünər midir?

Bugün-yarın Qars şəhəri ermənilərə keçəcək. Daşnaxsaqanların əski hakimiyyətlərini quracaq. Bütün müsəlman fəqərəsi uzaqlara, issiz [kimsəsiz, boş] yerlərə qaçacaq. Qayalara, dağlara, sığınacaq. Ac, çılpaq qalacaq. Minlərcə naxoşlayacaq, yüzlərcə qırılacaq.

Əvət, daşnaxsaqan hakimiyyəti Qarsa köçəcək. Oradakı yüzlərcə top, minlərcə tüfəng, milyonlarca patronu əllərinə keçirəcək, müsəlmanlar əleyhinə işlədəcəklər.

Ermənistan hüddud və nüfuzu altında 486 müsəlman kəndinin ermənilər tərəfindən zəbt və işğal edilmələrinə rəğmə, Qarsdakı 86 erməni kəndinə sığınan yersiz müsəlman kəndliləri yerlərindən qovulacaq, dağlara, bayırlara sürüləcəklər. Bu il dağ otları ilə yaşasalar belə, gələn qışda aclıqdan ölümə məhkum olacaqlar.

İştə daşnaxsaqan propaqandasının qızıl böhtanının nəticəsi!

İştə ingilisləri inandırmaqlarının, siyasi manevara və hiylələrinin səmərəsi!

İştə buna müqabil də bizim sükut və “təvəkkül”ümüz!

Əcəba, bizim bu sükut və təhəyyürümüz [çaşib qalmağımız, mat qalmağımız] doğrudan uzun sürəcəkmiz?

Zənn etməm, daha zənn etməm ki, türk demokratiyası əskisi kimi uzun yatsın!

Ümidvaram ki, tezliklə bu hiyləkarlıqların, ingilis səhvlərinin üstünü açsın və tələb etsin ki, Qars hökumət heyəti bacarıqsız idisə onu təməmindən poz-

maq, dağıtmaq olmaz. Mövcud olan Məclisi-Məbusanı vasitəsilə təzələmək, əhvalı islah etmək mümkündür.

Ümumi demokat qanunu ilə vücuda gələn bir məmləkət Məclisi-Müəssisəsinə heçə saymaq, onun Kabinəsini tutub həbs etməmək, qonşular təşviqatı ilə Məclisi-Məbusanı ilə bərabər bir hökuməti-mütəşəkkiləni [mütəşəkkil, təşəkkül tapmış bir hökuməti] dağıtmaq, millətlər müqəddəratını təmin üçün Qafqaza gələn ingilislərin mənfəətinə müvafiq olmasa gərək.

Ümidvar

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

17 aprel 1919

İclas saat 12.15 dəqiqədə açılır.

Sədr – Həsən bəy Ağayev.

Katib – Mehdi bəy Hacinski.

Sədr – Məclis açılır. Bugün ruznameyi-müzakirət [müzakirə gündəliyi] Divani-Rəyasət tərəfindən böylə tərtib edilmişdir:

1) Daxil olmuş kağızlar: o cümlədən:

A – Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən təqdim olunmuş Salyan qışlaları [kazarmaları] təmiri üçün istida olunan [tələb edilən] məbləğ xüsusunda layihəyi-qanuniyyənin [qanun layihəsinin] eyni Nəzarətə təshih və müəyyən etməmək üçün iadəsi;

B – Ləvazimat Komissiyasının üzvlərinin diyəti (məvacibi) təzayüdü [artırılması] haqqında layihəsi;

C – Ziraət və Əmlak Nəzarətinin Nuxa

şəhəri ilə Nuxa-Yevlax şose yolunu Kiş çayının daşqınından mühafizə etməkdən ötrü mövcud olan daş və çəpərdən mürəkkəb [ibarət] yarımşəddin təmiri üçün lazım olacaq məbləğ haqqında layihəyi-qanuniyyəsi;

Ç – Sabiq Parlaman üzvü Bağır Rzayevin istidəsi [ərizəsi];

D – “Əhrar” fraksiyonunun bəyannaməsi.

2) Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən marif yaxud sənət cəhətilə azad olunması haqqındakı imtiyazat qanununun tövsisi [genişləndirilməsi] xüsusundakı layihəyi-qanuniyyənin üçüncü qiraəti.

3) Şimali Cibaliyyun [Dağlılar] Hökumətinə 30 milyon rublə qərz [borc] buraxılması layihəsi;

4) Kür nəhri sahillərində sədlər inşası üçün müəyyən məbləğ buraxılması haqqında layihəyi-qanuniyyə.

Buna əlavə etmək istəyirəm ki, Ziraət və Əmlak Nəzarəti tərəfindən gələn layihə Maliyyə-Büdcə komisiyona göndərilir. Ləvazimat komisiyonundan təqdim olunan layihə də eyni komisiyona gedir. Bunu da ərz edirəm ki, Parlaman qulluqçularının məvəciblərinin təzayüdü xüsusunda gələn pəncşənbə [cümə axşamı] günü başqa bir layihə gələcəkdir. İcazə versəniz, bu layihəni də Parlmana gəlmədən birbaşa Maliyyə-Büdcə komisiyona göndərərəm ki, ikisi də bir yerdə müzakirə edilsin. Bağır Rzayevdən gələn kağız bu məzmunadır. (Katibə) Oxuyun!

Katib (Oxuyur) – Azərbaycan Məclisi-Məbusanı Rəyasəti-Aliyyəsinə sabiq Məclisi-Məbusan əzası Bağır Rzayev tərəfindən.

“Möhtərəm əfəndim həzrətləri! Aciz-

ləri Məclisi-Məbusan açıldığından yanvar ayının 21-nə qədər keçmiş Seym əzası olduğum kimi, Məclisi-Məbusan əzalıqında da qalaraq türklər Qafqazdan çəkildikdən sonra İrəvandan Naxçıvana çəkilməyə məcbur oldum. Ermənilərlə Naxçıvan Şərur islamı arasında davam etməkdə olan hərbi qarğışıqlığına məruz olub da böyük bir müşkülət qarşısında qaldım və heç bir vəsilə ilə Bakıya Məclisi-Məbusana gəlməyə müvəffəq olamadım. Hətta Məclisi-Məbusanın açılmasına dair də heç bir məlumat dəstə olamadım [əlim çatmadı]. Bunun üçün naqabili-rədd [aradan qaldırılması mümkün olmayan] səbəblərdən naşi [ötrü] gələmmədiyimi nəzərə alaraq, hüquqi-şəxsiyyəmin müdafiə edilib də sabiq əzalıq yerimin təkrar kəndimə verilməsini Məclis əzayi-möhtərəməsindən [möhtərəm üzvlərindən] rica və istirahət eylərəm.”

Bağır Rzayev

Sədr – Divani-Rəyasət təklif edir ki, bu istida Etibarnamə (Mandat) komisiyona verilsin. Etiraz yoxdurmu?

Səslər – Etiraz yoxdur.

Sədr – “Əhrar” fraksiyonunun bəyannaməsi. (Katibə) Oxuyun!

Katib (Oxuyur) – El [xalq] fraksiyası “Əhrar” tərəfindən Azərbaycan Parlamanına məruzədir.

“İşbu nisan 14-ündəki Parlaman iclasında yeni Kabinə təşkili haqqında “Əhrar” fraksiyası özündən asılı olmayan səbəblərdən naşi öz nöqteyi-nəzərini söyləyəmmədiyindən, hökumətə etimad məsələsi səsə qoyulduqda bitərəf qalmağa məcbur olmuşdu.

Vətənin hər yerində hökumətin mexanizmasının hər şöbəsində pozğunluq, nizamsızlıq, başsızlıq və rüşvətخورluq təbəhal [indiyə qədər] hökumətinə olduğundan [höküm sürdüyündən], yollarımızın təmirinə layiqincə iqtidar edilmədiyindən [təşəbbüs edilmədiyindən], torpaq məsələsinin həlli üçün heç bir tədbir görülmədiyindən, ədliyyə işlərimizə nizam altına alınmadığından, məktəblərimiz, mədrəsələrimiz fəna hallar keçirdiyindən; maliyyə, ərzaq, posta-teleqraf işlərimiz tamamilə yoluna qonulmadığından aşkardır ki, sabiq hökumətin verdiyi vədlər əncəmpəzir olmamışdır [nəticə verməmişdir].

Yeni hökumətin verdiyi vədlər sabiqki kimi kağız üzərində qalmayıb, qövldən feilə [sözdən işə] keçəcəyinə ümid edərək, ona müzahirət [kömək] edəcəyimizi vəd edirik. Siyasətimizin əhəmiyyətini və incəliyini dərk edən fraksiyamız Kabinə təşkilini təxirə uğratmamaq üçün iştirakdan vaz keçmiş idisə də, bilaxirə [daha sonra] Rəisi-Vükəla [Baş nazir] cənablarının rəy və tənsibi [münasib görməsi] üzərinə Kabinəyə dəvət olunan [Aslan bəy] Qardaşov cənablarının iştirakına da fraksiyamız mane deyildir.”

Sədr: A[bdulla bəy] Əfəndizadə

Katib (Oxuyur) – Azərbaycan Məclisi-Məbusanı Divani-Rəyasətinə.

1919 sənəsi aprelin 16 tarixli “Əhrar” fraksiyasının qətnaməsi surəti.

Məclisi-Məbusan Rəyasətinə bəyan olunur ki:

1-ci maddə: Məclisi-Məbusanda söylənən rusca nitqlər türkcəyə bəhəməhal [dərhal] tərcümə edilməlidir.

2-ci maddə: Məclisi-Məbusan nizamnaməsi təshihə ilə təb [çap] etdirilib səriyyə [qısa müddətdə] fraksiyalara tövzi [paylanması].

3-cü maddə: Məclisi-Məbusan komisiyonları müzakirələrində rusca müzakirə davam etdiyi müddətcə fraksiyalarımız nümayəndələri komisiyonlara iştirak etməyəcəkdir.

Sədr: A[bdulla bəy] Əfəndizadə

Sədr – Bu xüsusda Divani-Rəyasətin rəyi belədir: Əvvəlinci maddə nakaza (nizamnaməyə) aiddir ki, rusca danışılmış nitqlər türkcəyə tərcümə edilsin. Nakazda dil xüsusunda bir şey yazmamışdır. Ona görə də bu maddə nakazın təğyir-təbdilinə [dəyişdirilməsinə] aid olduğu üçün komisiyona verilməlidir. Keçən dəfə məlumatdır elan olundu ki, Nakaz komisiyonu işlərini bitirdiyindən ləğv olunur. İndi təzədən ayrı bir komisiyon seçilməsi lazımdır ki, əlavə maddələr xüsusunda Divani-Rəyasət bir şey söyləməyir. Bunu nəzərdə tutun və özünüz etilafa [razılığa] gəlin. Növbədəki məsələyə keçmədən rica edirəm ləğv olunmuş Fəhlə Komisiyonu əvəzinə təzədən komisiyon seçəsiniz. Çünki Fəhlə Komisiyonu üzvləri üç dəfə iclasla gəlməmişlərdir. Nakaza görə də bir komisiyon üzvləri üç dəfə iclasla gəlməsələr, 23-cü maddəyə görə o komisiyon ləğv olur. İclasın axırında qapalı olaraq yeni komisiyon seçilməlidir. Növbədəki məsələ Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə [Hərbi mükəlləfiyyət] qanun layihəsinin 3-cü qiraətidir. Məruzəçi Musa bəy Rəfiyev.

(Qanun layihəsi maddəbəməddə oxunub səsə qoyulur. Hər maddə əksəriyyətlə qəbul olunur. Sonra layihə tamamən səsə qoyulur, əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə qəbul olunur və Təshihyyə Komissiyasına [Redaksiya Komissiyasına] verilir.)

Sədr – Növbədəki məsələ Cibaliyyun [Dağlılar] Hökumətinə 30 milyon faizsiz qərz verilməsi layihəsidir. Məruzəçi Musa bəy Rəfiyevdir.

[Musa bəy] Rəfiyev – Şimali Qafqaziya Hökuməti Azərbaycan Hökumətinə müraciət edib 30 milyon faizsiz qərz [borc] istəyirlər. Bu barədə varid [daxil] olan layihəni Bütçə-Maliyyə Komissiyası müzakirə edib və Dağıstan Hökumətinə müavinət [kömək] lazım olduğunu nəzərə alıb, dəyişiksiz qəbulunu Parlamanıdan rica edir. Layihə üç maddədən ibarətdir. *(Oxuyur)*

Layihə:

1) 1919 sənəsinin fəvqəladə smetasına salınaraq Şimali Qafqaziya İttihadi-Cibaliyyun Cümhuriyyəti [Birləşmiş Dağlılar Respublikası] Hökumətinə otuz milyon rubl faizsiz qərz vermək üçün Maliyyə nazirinə izin verilsin.

2) İttihadi-Cibaliyyun Cümhuriyyəti Hökuməti Azərbaycan Hökuməti ilə birlikdə para çıxarmaq haqqında saziş əmələ gələrsə, məzkur qərz [deyilən borc] birlikdə para buraxıldıqdan sonra ödəniləcəkdir.

Birlikdə ümumi para buraxmaq haqqında xüsusi saziş olmazsa, İttihadi-Cibaliyyun Cümhuriyyəti Hökuməti kəndisinə verilmiş borcu iki il müddətində aşığıdakı qayda üzrə üç növbədə verməlidir:

1 - On milyon, qərz verildiyi gündən bir il sonraya qədər;

2 - On milyon, bir il altı ay sonraya qədər;

3 - Mabaqisi [qalanı] iki il sonraya qədər ödəməlidir.

3) İttihadi-Cibaliyyun Cümhuriyyəti Hökumətinin vəkilinə qərz verilənə kimi onun ödənilməsi haqqında işbu layihəyi-qanuniyyənin 2-ci maddəsində göstərilən şərtlərlə müqavilə bağlamaq Maliyyə nazirinə tapşırılsın.

Sədr – Kim bu barədə danışmaq istəyirsə, vərəqə ilə bildirsin.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə *(yerindən)* – Bu barədə danışmaqda lazımdır?

Sədr – Söz istəyən yoxmu?

Səslər – Yoxdur, yoxdur, səsə qoyun!

Sədr – Onda səsə qoyuram. Layihəni maddəbəməddə səsə qoyuram.

(Layihə maddəbəməddə oxunub səsə qoyulur. Əksəriyyətlə qəbul olunur. Sonra tamamən səsə qoyulur, əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə qəbul olunur.)

Sədr – Keçirəm növbədəki məsələyə. Növbədəki məsələ Kür nəhri sahillərində sədlər inşası üçün məbləğ buraxılması haqqında layihəyi-qanuniyyədir. Məruzəçi Abuzər bəy Rzayevdir.

[Abuzər bəy] Rzayev – Möhtərəm məbuslar! Özünü məlumdur ki, yaz fəslə seylab [sel, daşqın] vaxtı Kür çayı daşır çox zərər verir. Camaatın əkin və malını məhv eyləyir. Əlbəttə, hökumətin borcudur buna bir çarə etsin, məsələn mühəndislər göndərsin, proje hazırlasın, milyonlarla pul buraxıb bu fəlakətin önünü alsın. Fəqət, hələlik bunların həpsini etmək mümkün deyildir. 1915-ci

ildə Kür nəhri daşır xalqa nəhayət də-rəcədə böyük zərər yetirmişdi. O vaxt rus hökuməti tələsik bir layihə qayıaraq camaatın zəhmətindən istifadə edərək çay boyu torpaq tökdürməyə başladı. Həman layihəyə görə 90 min sajin torpaq tökülüb sədd qayrılmalıydı. Fəqət iş qurtarmamış iğtişaş düşüb 70 min sajin torpaq töküldükdən sonra camaat dağıldı və iş yarımçıq qaldı. İcarədar dəxi işdən əl çəkdi, amma o vaxt bir neçə xətalı yerlər sədsiz qaldı. Ona görə də sonradan hökumət öz xərci ilə oraları düzətməyə başladı. Fəqət yenə başa vurulmadı. Böylə ki, cümlətanı 226 sajin torpaq töküldükdən sonra iş yenə yarımçıq qaldı. İndi iki ildir ki, həman işlərə bilmərrə [yerli-dibli] qulaq asan olmayır. Yağış yağır, sədləri xarab edir. Böyləliklə, təzəsi qayrılmadığı halda, qayrılmış olanı da sökülüb dağılır. Şimdi bu sədləri təmir etmək lazımdır. Yenidən təmir ediləcək olan yer təqribən 7 verstə qədərdir ki, bura da cümlətanı 262 sajin torpaq tökülməlidir. Təxminən hər sajinə bir neçə fəhlə lazımdır. Fəhlənin gün muzdu 20 manatdan hesab edildikdə, cümlətanı 500 min manat lazım olur. Bundan əlavə, texniçeski nadzor [texniki nəzarət] dəxi lazımdır ki, bunun xərci təqribən 3 faiz götürülərək onun da məsarifi hesab edildikdə cümlətan yekunu 641 min manat lazım olur. Nəzarət bu xüsusda Məclisi-Məbusana tələsik bir qanun layihəsi təqdim etmişdir. Maliyyə Komissiyası məzkur [deyilən] layihəyə baxıb heç bir irad tapmayaraq tamamilə qəbul etmişdir. Qanun layihəsi də budur. *(Oxuyur)* Maliyyə-Bütçə Komissiyası bu layihənin qəbulunu və Ziraət [əkinçilik] na-

ziri binagüzarlığına [sərəncamına] 641 min manat buraxılmasını təklif edir.

[Sultanməcid] Qənzadə – Əlbəttə, Kürün daşmasından çox böyük zərər hasil olur. Şübhəsiz bu xüsusda təşəbbüslər edilib sədd çəkmək lazımdır. Çünki əhəlinin mənfəəti gərək gözlənsin. Amma əsl mətləb buradadır ki, Kürün daşmağın vaxtı keçibdir. Həmişə daşqın təqribən aprel ayının əvvəllərində olurdu. Bəzi illər əbədən daşmazdı. Şimdi bu vaxtadək daşmayıb və bu ziyanın olacağı da gözlənməyir. Daşqının vaxtı keçibdir. Ona görə də sədd üçün 600 min manat buraxmaq nahaqdır. Çünki pul hədə gedər. Binaənileyh [ona görə], mən layihənin qəbulunu lazım bilməyirəm.

Mahmudov Mustafa – Məruzəçinin dediyi kimi, Kür sahilindəki səngərlər neçə ildən bəridir ki, qayırılır. Fəqət bu axır vaxtlar şuluqluq olduğuna görə, oraya heç fikir verilməyib, qulaq asılmayıb. Mən zənn edərdim ki, bu barədə heç danışmaq olmayacaq. Amma bizə indi deyirlər ki, lazım deyil, çünki vaxt keçibdir. Fəqət bu doğru deyil. Çünki çayın daşmağı hələ bundan sonradır. Kür hələ daşqın halına gəlməyibdir və biləks [əksinə] bu il daha yaman daşqın gözlənilir. Bir də, hökumət qabaqcadan bu barədə sərəncamda bulunmuşdur, hətta səddin təmirinə 200 min manat buraxmışdır, bu ümidlə ki, bu layihə qəbul edildikdən sonra həman kreditdən o 200 min manat dövlət xəzinəsinə qaytarılacaqdır. İş çoxdan başlanıb. Mən təklif edirəm, başlanmış iş yarımçıq qoyulmasın və layihə qəbul edilib istənilən pul buraxılsın.

[Sultanməcid] Qənzadə – Görünür ki,

iş başlanıb. Əgər böylə isə, əlbəttə, lazımdır pul buraxılsın. Ancaq mən iltimas edərdim layihə oxunanda ətrafıca məlumat verilsin, tainki natiq işə yaxşı bələd olsun. Şimdi mən də deyirəm ki, pulu buraxmaq vacibdir.

Hacı Hüseyn Əfəndizadə – Kür sahilinə, əlbəttə, sədd çəkmək lazımdır. Bunun üçün 641 min manatın da buraxılması fərzdır [vacibdir]. Fəqət mən təklif edərdim ki, bu pul buraxılanda kəndlərə təqsim olunsun [bölünsün]. Çünki pul buraxılır, amma desyatnik [briqadir] və sairləri öylə adamlardan olur ki, camaatı pulsuz (iməci) işlədirlər. Pul da qalır bəzi adamların cibində.

Sədr – Bu barədə daha kim danışmaq istəyir? Səsə qoyuram. Hər kəs layihənin komissiya təklif etdiyi kimi qəbulu tərəfdarısa, əlini qaldırsın. *(Əllər qalxır.)* Deməli layihə əksəriyyətlə qəbul olunur.

Ruznameyi-müzakirat bitmiş olduğundan, iclası qapayıram.

(İclas saat birdə qapanır.)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

London hücumuna dair

London – Londona və ətrafına müharibə zamanı almanlar 857 bomba tökmüşlərdir. Bunlardan 573 nəfər dərhal tələf olmuşdur. 1115 nəfər də yaralanmışdır ki, onların da əksəri vəfat etmişlər. 1192 ev də xarab olmuşdur.

Fransa Lloyd Corc barəsində

Fransanın ali idarələri tərəfindən

Lloyd Corcun zəhməti təqdir edilərək “Lloyd Corc böyük sülhçüdür” namı verilmişdir. Fransa, Avropa və bütün cahan Lloyd Corca minnətdardır. Xüsusən Fransa ona mədyundur [borcludur]. Lloyd Corc Avropanın sair fəal şəxslərindən ziyadə Fransanın halını düşünür və bizim halımızı təqdir edir. Biz həmişə onunla razı olmayırıqsa da, fəqət heç vaxt onun Fransaya olan həmiyyət və sədaqətini yaddan çıxarmarız.

Rusiya Şurasının Almaniyaya təklifi

“D. T. Z.” qəzetəsi yazır ki, düşənbə [bazar ertəsi] günü Rusiyanın Almaniyaya etdiyi təklif elan ediləcəkdir. Rusiya Şurası Almaniya hökumətinə təklif edir ki, Rusiya ilə Almaniya ittifaq bağlasın. Rusiya Almaniyayı 1914-cü il sərhədi ilə təmin edir. Rusiya və Macarıstan Almaniyaya yarım milyon qoşun kömək verir. Bu şərtlə ki, Almaniya da Rusiyanı əzmək istəyən Etilaf [Antanta] dövlətlərinin hərəkətinə mane olsun. Almaniyada sosialist hökumət olsun və zavodlar da ümumiləşsin.

* Paris – Saksoniya Hərbiyyə naziri Nyurerin qətl edildiyi Odessadan xəbər verilir. Yaralı saldatlar nümayəndələrini nazir hüzuruna qəbul etməyi rədd etdiyi üçün əhali həyəcana düşüb, orada olan pulemyot rotasını tərksilah etdirərək silahlarını özləri alıb, sonra Nəzarətə girib, naziri tutub, dışarı çıxıb Fridrix Avqust körpüsünə çəkib, onu Elba çayına atmışlardır. Nazir üzməklə xilas olmaq istəsə də, bir qurşun ilə qətl edilmişdir.

Saksoniyada idareyi-əsgəriyyə

Saksoniya hökuməti bütün Saksoniya qitəsini [ərazisini] idareyi-əsgəriyyə [hərbi rejim] altına almışdır. Komandanlıq hərbi komandana vəgüzar edilmişdir [tapşırılmışdır].

Bolşeviklər haqqında Avamlar Kamerasında

Londondan teleqrafla xəbər verirlər ki, Avamlar Kamerasında Edvards ümum nəzər-diqqətini sülh haqqında Lenindən alınan təklifə cəlb etmişdir ki, bu da kəskin münaqişətə bais olmuşdur. Bir çoxları bolşeviklərlə müzakirət əleyhinə danışmışlardır. Şort hökumət namından [adından] danışarkən demişdir ki, biz Rusiya ilə müzakirətdə bulunmaqdan imtina etməyə çalışmırıq. Lakin biz bütün Rusiyanı dəhşət içrə saxlayan quldur dəstəsi ilə əlaqədar olmaq istəməyirik. Biz Rusiya camaatına deyə bilərik ki, hərəkəti [hərəkətləri] mədəniyyəti təhdid edən hökumətlə iş görmək arzusunda deyiliz. Şort demişdir ki, Leninin müzakirət başlamağa hazır olması Almaniyanın işidir ki, bununla da bolşeviklərin dinc və mədəni adamlar olduğunu inandırmaq qəsdindədir. Almaniya mümkün olan yerdə bolşevizmi nəşr edir [yayıq]. Bolşevizm onların yeganə ümididir, çünki bolşevizm olan yerdə hökumət zəifləyir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Türkiyə ilə sülh

Konfransın məsaisindən [işindən] bəhs edən son “Tayms” qəzetəsi xülasətən deyir ki:

“Fransa Rusiyanı qeyb etdi. Biz də Fransa ilə bərabər qeyb etdik, çünki Rusiya ikimizə də müqtəzi [lazım] idi. Bu dövlət yerinə bir yeni qüvvət iqamə etmək [qoymaq], eyni zamanda Şərqlə Qərb arasında bir sədd vücudə gətirmək lazımdır. Rusiyanın inhilalı [çöküşü] üzərinə Fransa Rusiyada yeni bir hökumət istədiyi kimi, biz də Türkiyənin inhilalı üzərinə onun yerinə qaim olmaq üçün Hindistan şəklində bir hökumət istəyirik. Suriya işində də böylə. Suriya da bizim Misir yolumuzdur. Suriyada Fransanın şədidd [güclü] əlaqəsini də təsdiq edəriz.”

“Zaman”

Paris – Lloyd Corc katiblərindən birisi Klark demişdir ki, sülh müahidənəməsi [sazişi] üç həftə müddətində qurtaracaq. Sonra Almaniya nümayəndələri də Versala dəvət ediləcəkdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Cənub-Qərb Qafqaz Hökumətinin həbsi

İngilis komandanlığı Qarsda Cənubi-Qərbi Cümhuriyyəti hökumətini həbs eyləyib Tiflisə gətirmişdir. Məhbuslar Tiflisdə qarovul təhtində [altında] xüsusi vaqon içində saxlanırlar.

Sərvər bəyin qətl haqqında

Tiflisdə alınan məlumata görə Cənubi-Qərbi Qafqaziya hökumətinin sədri Sərvər bəy Atabəyov kəndçilər tərəfindən qətl edilmişdir.

Əhməd bəy Ağayevin həbsi

İstanbulda həbs edilən Əhməd bəy Ağayevin həbsdən azad edilməsi haqqında şayə olan [yayılan] xəbərlər hələ təsdiq edilməyir.

Vəhib paşa

Keçənlərdə xəbər verilmişdi ki, sabiq Qafqaziya cəbhəsi Baş komandanı [Məhməd] Vəhib paşa ilə İstanbul siyasiyyunundan [siyasi xadimlərindən] mühərrir [yazıcı] Hüseyn Cahid bəy qurşuna dizilməklə edam edilmişlərdir. İdarəməzə yetişən mötəbər xəbərlərə görə Vəhib paşa və Hüseyn Cahid bəy edam edilmişlərdir, ancaq onları tutub həbs etmişlərdir və istintaq davam edir.

Batumda

* Odessadan və Krım kənarlarından fərarilərlə [qaçqınlarla] paroxodlar gəlir. Axırncı paroxodla Odessadakı Blaqorodnı institutun qızları gəlmişlərdir.

* Pasxa bayramı münasibətilə ingilislər əhaliyə girvənkəsi 8 manatdan ət, 2 manatdan lobyə, yarım girvənkə qənd vermişdir. Burada bahalıq çox artıqdır. Otaq böhranı da şiddətlidir.

* Bakı-Batum dəmiryolunun açılması xəbəri burada məmnuniyyətlə qarşılandı.

* Həbs edilmiş Tətil Komitəsi üzvlərindən 25 nəfər azad edilmişdir. Məhbuslardan birisi “Tezeus” kruvazöründə [kreysərində] fuccətən [qəflətən] vəfat etmişdir. Beş nəfər hələ də həbsdədir.

Yekaterinodar – “Mariya” nam [adlı] drednout [zirehli gəmi] dənizin dibindən qaldırılmışdır.

DAĞISTAN ƏHVALI**Təzkib**

(Rəsmi)

Azərbaycan Hökuməti nəzdində olan Dağıstan siyasi nümayəndəsi Kantemir cənablarından:

“Yedinaya Rossiya” qəzetəsinin 15 aprel tarixli 79-cu nömrəsində Qudermes ilə Xasavyurtun Könüllü ordu əsgərləri tərəfindən alınması, Şamilqala (Petrovsk) ilə Teymurxanşura arasındakı dəmiryol hərəkətinin dayandırılması və Şamilqalada general Prjevalski tərəfindən qanun və qaydalar qoyulması haqqında dərc edilən irticai xəbərlər əsilsizdirlər. Xasavyurt Dağıstan hökuməti əlindədir. Qudermes üç günlük müharibədən sonra Dağıstan əsgərləri tərəfindən alınmışdır. Şamilqalada zəbtiyyə [asayış] və hərbiyyə işləri polkovnik Məhəmmədov başda olmaq üzrə Dağıstan hökuməti ixtiyarındadır. Polkovnik Məhəmmədov eyni zamanda qarnizon nəçalnikidir. Beş gün bundan əqdəm [qabaq] Müttəfiqlər müvəqqədən Şamilqalada dayanmış olan Prjevalski dəstəsinə Şamilqalanı tərki etməyi təklif etmişlərdir. İndiyə qədər Prjevalskinin hökmü ancaq öz dəstəsinə şamil idi. Dağıstan hökumətinin heç bir əsgəri dəstəsi Çeçenistana Denikin əleyhinə getməkdən imtina etməmişdir. Çeçenlər Denikinə tabe olmayıb, Dağıstan hökumətinə sadiqdirlər.

“Yedinaya Rossiya” qəzetəsi dediyi kimi, Qroznıda ictima [yığıncaq] deyil, ancaq Denikin iştirakı ilə konfrans davam edir. Bu konfransda Dağıstan hökuməti nümayəndələri və general Briks başda

olmaq üzrə Müttəfiq dövlət nümayəndələri də iştirak edirlər.

Şimali Qafqazda

Könüllü ordu ştabında xüsusi bir Təbliğət şöbəsi açılmışdır. Bu şöbənin başında Rostov milyonerlərindən məşhur Paramonov durur. Bu Təbliğət şöbəsinin külli pulu vardır. Bu Təbliğət şöbəsinin xüsusi Dağıstan şöbəsi də vardır. Bu şöbənin başında Sergey Qadjimukov nam bir zat əyləşir. Dağıstanlılar arasında Könüllülərin irticakarəni ideyasını təbliğ etmək üçün Denikin tərəfindən 25 milyon pul təxsis edilmişdir [ayrılmışdır].

İrtica dəhşətləri

Mədən Sularından gələn xəbərlərə nəzərən Könüllü ordu Kislovodsk və Pyatigorsk şəhərlərinə daxil olduqdan sonra bu şəhərlərdə böyük qanlı hadisələr vəqə olmuşdur [baş vermişdir]. Könüllü ordu bu yerlərdə asudəlik bərpa etmək deyil, intiqam alırdı. Kislovodskda gün vannası yanında üç həftə müddətində qurulan dar ağacları gecə və gündüz dayanmadan işləyirdi. Şəhər kənarında olan qəbristanda çox adamlar edam edilirdi. Kislovodskda Könüllülər məşhur professor Neçayevi öldürmüşlərdir.

Şimali Qafqaza heyət gedir

Azərbaycan Parlamanı fraksiyaları əksinqilabçılarla mübarizə edən dağıstanlıları təbrik və Şimali Qafqazın əhvalına bələd olmaq üçün Şimali Qafqaza bir heyət göndərilir. Heyət işbu zatlardan ibarətdir: Rəhim Vəkilov (Müsavət), Sul-

tanməcid Qəniyev (İttihad), Vəzirov (socialist), Bakı zəhmətkeş inteliqensiya-sından A. B. Abaşidze gedir. Heyət bu gün Teymurxanşuraya, oradan da cəbhəyə əzimet edəcəkdir [yola düşəcəkdir].

Denikin ordusu

Aprelin 9, 10 və 11-də Qudermes altında Dağıstan əsgərləri ilə Denikin ordusu arasında inadlı müharibələr olmuşdur. Bu müddət ərzində Qudermes dəfələrlə əldən-ələ keçmişdir. Aprelin 11-də Dağıstan əsgərləri qəti surətdə Qudermesi işğal etmişlərdir. Həman gün saat 3-də Könüllü ordu əsgərləri Qudermesi almaq üçün hücum etmişlərsə də, dəf edilmişlərdir.

Aprelin 11-də Dağıstan əsgərləri düşməni Ustar-Qardoy kəndindən də çıxarmışlardır. Hal-hazırda Məskər-Yurt hərəkəti-hərbiyyə mərkəzidir. Burada ciddi və inadlı müharibələr vəqə olmaqdadır. Hər iki tərəfdən tələfat vardır. Könüllü ordu əsgərləri Qudermes və Ustar-Qardoy xəttində geri çəkiliblər. Bir para yerlərdə xəndəklərdən kazak səsləri eşidilmişdir. Səslər deyirmişlər ki: “Dağıstanlı qardaşlar, bəsdir müharibə, gəliniz barışaq.”

Dağıstan hökuməti rəisi Kotsev

Dağıstan hökuməti rəisi Kotsev aprelin 15-də Dağıstan səfərindən Teymurxanşuraya qayıtmışdır. Andi, Qunib və Avar nahiyələri Uzun Hacını vəkil etmişlər Dağıstan hökumətinə xəbər versin ki, onlar Denikin əleyhinə 15 mindən ibarət bir partizan dəstəsi çıxarıb axırncı imkana qədər öz vətənlərini irticadan mühafizə edəcəkləridir.

Həbslər

Dağıstan hökumətinin Çeçenistanda olan hərbi idarəsi iki zabit həbs etmişdir. Bunlar mart ayının axırlarında Qroznıda Lyaxovdan pul və məktub almışlarmış. Zabitlərdən tutulan sənədlərə görə, bu pullardan 27 min manatı bir nəfər nüfuzlu çeçenə rüşvət verilmək üçün imiş. 30 min rublesi də bazar natiqlərinə təxsis edilmiş imiş.

Düşmənin qüvvəsi

Verilən xəbərlərə görə, axırncı müharibələrdə Könüllü ordu səflərində [sıralarında] Birinci plastun, Birinci Kuban firqələri [diviziyaları], Tersk könüllüləri və sunjenlilər iştirak edirmişlər. Könüllü ordunun əhvalı gün-gündən fənalaşmaqdadır.

**SOSIALİSTLƏRİN
KÖNÜLLÜ BÖLÜYÜ**

Sosial-demokrat “Hümmət” firqəsi konfransının qərarına görə firqənin Bakı komitəsi Dağıstanda Denikin qüvvələri ilə mübarizə etmək üçün sosialist bölüyü təşkil edilməsi üçün hərbiyyə komiyonu tərtib etmişdir. Parlaman idarəsində “Hümmət” firqəsi odasında hər gün saat 10-dan 2-ə qədər könüllü qəbul olunur.

“Hümmət” firqəsinin hərbi təşkilatı fəhlə və kəndlilərə müraciət edərək aşağıdakı bəyannaməni nəşr etmişdir.

Cümlə cahan füqərayi-kasibəsi [proletarları] toplaşın!

Yoldaşlar!

Hürriyyət günəşinin qabağını qara buludlar tutmaqdadır. Tac və taxtı sər-

nigun olmuş [başsağa olmuş, devrilmiş] Nikolay Romanovun cəllad və xunxar [qaniçən] yaranalları [generalları] əllərindən getmiş şövkət və əzəmətlərini qaytarmaq arzusu ilə əsrlərlə Rusiya demokratiyasını [xalqını], Rusiyada yaşayan qeyri-rus millətlərini əsarət zəncirində saxlayan çarizmanı təzədən bərpa etmək istəyirlər.

İki il müddətində Rusiya demokratiyasının qanını [1] tökən, daxili Rusiyada Qızıl ordu qarşısında davam edə bilməyib tülkü kimi qaçan Kolçak, Denikin və Lyaxovlar bu dəfə də cümlə hücumlarını Dağıstan demokratiyasının tərəfinə keçirib hürriyyətin bəxş etmiş istiqlal, hüquqi-milliyə və bəşəriyyətlərini payimal etmək [tapdalamaq] istəyirlər.

Dağıstan demokratiyası bu qaragürhün təcavüzü qarşısında qəhrəmananə durub çarpışır, lakin Lyaxovların müsəlləh [silahlı] və müntəzəm [nizamlı] cəlladlarının qabağında qeyri-müntəzəm sürətdə davam etmək dağıstanlı yoldaşlarımıza nə qədər çətin olduğu aşkardır. Ona görə də üzrlərini bizə tutub bizdən kömək istəyirlər, bizi çağırırlar.

Yoldaşlar! Hürriyyət və azad yaşamaq istəyən, Rusiya inqilabı [nın] bəxş etmiş hüquqlarını əldə saxlamaq arzusunda olan bəni-növi-bəşəri [bəşər övladlarını, insanları] mütləqiyyət və sərvətin istibdad və zülmündən xilas etmək istəyən hər kəs Dağıstan demokratiyasına yardım etməlidir.

İştə, yoldaşlar! “Hümmət” firqəsi sizi dağıstanlı yoldaşlarımıza yardım etməyə çağırır. Onu gözəlcə düşünməlisiniz ki, bu gün dağıstanlılar məğlub olarsa, sa-

bah növbə bizə çatacaq və o qaragürhələr bizim üstümüzdə hücum edəcəklər. Onu yaxşı bilməlisiniz ki, Rusiya demokratiyası məğlub olarsa, biz də məğlub olarıq. Onu yaxşı biliniz ki, dünya səhneyi-mübarizəsində istibdad ilə hürriyyət, sərvət ilə zəhmət, zülüm ilə ədalət çarpışmaqdadır. Denikin və Lyaxovlar beynəlmiləl istibdad və sərvətin bir cinah, bir hissəsidir. Dağıstan demokratiyası isə beynəlmiləl demokratiyasının bir qismidir.

Dağıstan demokratiyasına yardım etməklə, biz Rusiya demokratiyasına yardım edirik. Rusiya demokratiyasına yardım etməklə, beynəlmiləl demokratiyasına yardım etmiş oluruq. Bununla da öz istiqlalimizə, hüququmuzu, hürriyyətimizi əldə saxlamış oluruq.

İştə, dünya füqərayi-kasibəsi hər yerdə olursa-olsun, bir ordunun əfradları [əsgərləridir] və bir bayrağın altına toplaşmalıdırlar. O bayraq isə inqilabın qırmızı bayrağıdır. İştə, sosial-demokrat fəhlə firqəsi “Hümmət” sizi bu qırmızı bayrağın altına toplaşdır. Dağıstan demokratiyasına yardıma getməyə çağırır.

“Hümmət” firqəsi Parlaman binasında olan otağında dağıstanlı yoldaşlarımıza kömək etmək üçün könüllü əfradı cəm edir.

Haydi, yoldaşlar! Gəliniz bu əfradlara yazılıңыз. Yoldaşlıq, əhrarlıq [azadlıqsevərlik] və inqilabiyyunluq [inqilabçılıq] vəzifənizi ifa ediniz.

Yaşasın cahan demokratiyasının birliyi!

Yaşasın Dağıstan demokratiyasının əksinqilabla müharibəsi!

Yox olsun o istibdadpərəstlər ki, Da-

ğıstan demokratiyasının əlindən al bayrağını alıb ayaq altına salmaq istəyir.

Könüllü əfradlar qəbul olunur Parlaman binasında, sosial-demokrat fəhlə firqəsi “Hümmət” idarəsində saat 10-dan 2-yə kimi, axşam saat 6-dan 7-yə kimi.

*“Hümmət” firqəsinin
Hərbi Təşkilat Komiyonu
15 aprel 1919*

İRANIN HÜQUQU

Sülh konfransında İranda hüquq və mənafeyini müdafiə etmək üzrə İrandan Xariciyyə nazirinin rəyasəti altında bulunan bir heyət İstanbuldan keçərək Parisə əzimet etdiyi [getdiyi] məlumdur.

“Tan” qəzetəsi heyətin Fransa paytaxtına müvafiq [çatması] münasibətilə “İranda hüququ” sərəlvəsi altında uzun bir məqalə nəşr etmişdir. “Tan” bu məqaləsində İranda hər bəsnasında ittixaz etdiyi [tutduğu] xətti-hərəkəti tədqiq edərək pək xalisanə bir lisan qullanmaqdadır.

“Tan” qəzetəsi deyir ki:

“Müharibə əsnasında Rusiyanın və bizim başımıza gələn fəlakətlərin başlıca səbəbi Rusiya ilə aramızda doğrudan doğruya təmas təmin edəcək bir yol bulunmaması idi. 1914 sənəsi ağustosun 5-ci günü Boğazların qapanması ilə başlayan Rusiyanın abluqası [blokadası] 1915 təşrinə-əvvəlində [oktyabrında] almanlarla bolqarların Serbistanda ittisal peyda etmələri [birləşmələri] üzərinə ikmal edilmişdi [tamamlanmışdı]. 1915 sənəsi sonlarına doğru bizim üçün Rusiya ilə mü-

nasibətdə bulunacaq ancaq bir yol qalmışdı ki, o da qışın əksər aylarında buzlayan Arxanjel [Arxangelsk] təriqi [yolu] idi. O zaman dəmiryollar da hənüz sahilə qədər varmadığından, böyük ehtiyacı təminə kafi deyildi. Bəhri-mühiti-kəbir [Sakit okean] təriqi ilə gəliş-gedişin təmini üçün isə dünyanın yarısını qət etmək lazım gəlirdi. İştə bu sırada yeni bir yol açıldı. Tehran hökuməti Etilaf [Antanta] dövlətlərinə iltihaq etməyi [qoşulmağı] təklif etdi. İran Xariciyyə naziri Müşavirül-Məmalik Rusiya və İngiltərəyə bir ittifaq müahidənaməsi əqdini [ittifaq sazişi imzalamayı] təklif etdi. İttifaq 15 sənə sürəcək, İran bütün qüvvəti ilə Etilaf dövlətlərinin tərəfinə keçəcəkdi. İran hökuməti bu ittifaqı təklif edərkən, Etilaf dövlətlərinin mənafeyinə xidmət etməklə bərabər, İranın mənafeyi-milliyəsini də müdafiə etmiş olurdu.”

“Tan” qəzetəsi İran hökumətinin əvvəlcə bitərəfliyini elan etdiyi halda rusların İran daxilində iləriləməyə başlamaları, türklərin də rus qüvvətlərini qovmaq üçün İran hüdudunu təcavüz etmələri üzərinə bitərəf qalammayacağını anlayaraq Rusiya əleyhindəki kin və xüsumətinə [düşmənciliyinə] rəğmən Etilaf tərəfini iltizam etdiyini [tutduğunu] söylədikdən sonra deyir ki:

“Həqiqətdə İran hökuməti pək nöqsan vəsaitlə ittifaq təklif edirdi. Nə ordusu, nə jandarması, nə maliyyəsi, nə dəmiryolu, nə də sürətlə təşkilatını ikmal etməsinə müsaidə edə biləcək təşkilat idarəsi yoxdu. Fəqət acəba bunun səbəbi nə idi? Buna səbəb iranlıların zakaca dun [aşağı] bir səviyyədə bulunması və ya kafi dərəcədə vətənpərvər olmamaları deyil-

di. Hərbdən əvvəldən İranda yaşamış olan hər kəs rus məmurları ilə görüşməkdənsə, iranlılarla qonuşmaq daha ziyadə xoşa getdiyini bilir. Açıq söyləyəlim. Əsl səbəb Rusiyanın İranın şimalını rus himayəsi altına almağı hazırlamaq üçün İrani bir anarşi içində buldurması idi.”

“Tan” qəzetəsi İran maliyyəsini islah etmək üzrə Amerikadan gətirilən heyətə qarşı Rusiyanın çıxardığı müşküləti, bu səbəblə İranın Etilaf dövlətlərinə qiymətdar xidmətlər ifa edə biləcəyi bir sırada lazım gələn vəsaitə malik olmadığını izah etdikdən sonra şu surətlə məqaləsinə davam edir:

“Bütün bu əhvala rəğmən İrana müavinət etmək qabil idi. Halbuki, heç bir şey yapılmadı. Hətta İranın ittifaq təklifinə cavab belə verilmədi. Nəhayət 1916 ağustosunda Rusiya və İngiltərə hökumətləri tərəfindən verilən bir nota ilə İran hökuməti maliyyəsini bu iki dövlətin müraqibəsinə [nəzarətinə] verməyə və biri şimalda rus komandanlarının, digəri cənubda ingilis komandanlarının idarəsi altında iki ordu təşkil etməyə dəvət edildi. Əsasən daha 20 mart 1915 tarixində Rusiya Xariciyyə naziri [Sergey Dmitriyeviç] Sazonov tərəfindən Paris səfiri [Aleksandr Petroviç] İzvolSKIYƏ göndərilmiş bir notada İranda bitərəf məntəqənin ortadan qaldırıldığı bildirilmişdi. Binaənileyh [ona görə], o zaman bəri İranın təqsimi [bölünməsi] təqərrür etmişdi [qərarlaşdırılmışdı].

Əski rus idarəsinin yığılışı bu gizli müahidələri [sazişləri] hökümsüz buraxdı. Rusiya, ətrafında qeyri-məmnunlar eh-das edən [meydana gətirən], kor-koruna

təqib etdiyi politikanı bahalı ödədi. İngiltərə Hindistanın sükunəti üçün artıq bu qəbil etilaf əqdinə möhtac bulunmayı. Binaənileyh, sülh əqd edilərkən İranın məruz qaldığı məşəqqətlər tələfi etdirilməlidir. Hərbə girən hər hangi bir hökumətdən ziyadə fəlakət görən, ittifaqımıza girmək istədiyi halda xaricdə buraxılan İran Paris Konfransına iştirak etməyə dəvət edilməlidir. İştə, İran Xariciyyə naziri – vaxtilə bizə ittifaq təklif etmiş olan Müşavirül-Məmalik bunu tələb etmək üzrə Parisə gəlmişdir.”

“Tan” qəzetəsi xatimə olaraq İngiltərə və Fransanın İranın konfransa iştirakına tərəfdar olduqlarını bəyan etməkdə və İranın tələblərinin is’afını [yerinə yetirilməsini] təmənnə [xahiş] etməkdədir.

“ERMƏNİ İMPERATORLUĞU”

Dörd milyon müsəlmana qarşı bir milyon erməni

Fransızca “Monitor Oriental”dan:

Poqos Nubar paşa böyük bir Ermənistan imperatorluğu təşkil etmək xülyası ilə Türkiyənin Anadolu vilayətlərindən bir qismini tələb etdiyi və bu müfrit mətalibin [ifrat tələblərin] erməni mühibbi olan [ermənilərə məhəbbət bəsləyən] məşhur “Tan” qəzetəsi tərəfindən belə düçari-hücum olduğu [hücuma məruz qaldığı] məlumdur.

Türk torpaqlarına mətuf olan [yönələn] erməni mətalibinin nə dərəcə qeyri-mühiqq [haqsız] olduğunu aşağıdakı rəqəmlərə görə yazırız. Erməni mürəxxəsləri [nümayəndələri] Sülh Konfransının

Əncüməninə [Şurasına] arz etdikləri tələblərində türklərin 6 vilayətlərini kamilən, 2 vilayətlərini isə qismən istəmişlərdir. Tamamən istədikləri vilayətlər: Ərzurum, Van, Bitlis, Xarpüt, Diyarbəkir, Sivas; qismən istədikləri isə Trabzon ilə Adanadır.

Əvvəla, bu vilayətlərin məsaheyi-səthiyyələri [ərazilərinin sahəsi] ilə bu vəse [geniş] məmləkətdə nə qədər erməni və müsəlman olduğunu tədqiq edəlim.

Vilayətlər	Mürəbbe-kilometr [kvadrat-kilometr]	Müsəlman	Erməni
Van	39.300	179.000	67.000
Ərzurum	49.700	537.000	111.000
Bitlis	27.100	209.000	87.000
Xarpüt	36.900	446.000	87.000
Diyarbəkir	37.500	439.000	73.000
Sivas	62.100	939.000	151.000
Trabzon	16.600	931.000	40.000
Adana	20.000	341.000	57.000

Bu rəqəmlər Türkiyənin rəsmi istatistiklərindən alınmışdır. Baladakı [yuxarıdakı] rəqəmlərə nəzərən ermənilərin istədikləri ərazidə 4.175.000 müsəlman və 694.000 erməni nüfusu vardır. Bu ərqam [rəqəmlər] hərbdən əvvəlki təhriri-nüfuslara [əhalinin qeydə alınmasına] istinadən yapılmış olduğu halda, hərbin müxtəlif surətlərlə mövcib olduğu zayıatı [əmələ gətirdiyi itkiləri] unutmamaq lazımdır.

“Tan” qəzetəsi tərəfindən tamamilən ermənilər lehində olduğu etiraf edilən mister Braysın hesabatına nəzərən hərbdən müqəddəm [əvvəl] Türkiyədə 1.600.000 erməni varmış. Hərbdən sonra isə

bu miqdar 1.200.000 nüfusa tənəzzül etmişdir [geriləmişdir]. Şu halda Türkiyədə sakin bütün ermənilərin həpsi Poqos Nubar paşanın tələb etdiyi əraziyə sövq və cəm edilsə dəxi, yenə əksəriyyət türklərindir. Çünki o zaman da Ermənistanın nüfusu 1.200.000 erməniyə qarşı 4.175.000 müsəlmandan ibarət olacaqdır. Poqos Nubarın bu yekuna, məsələn Amerika və sair məmləkətlərdə sakin olan və oturduqları yerləri buraxıb şübhəsiz yeni Ermənistanə gəlməyəcəyi mühəqqəq [şübhəsiz] bulunan və mübaliğəli bir surətdə 800.000 təxmin edilən dünyada digər erməniləri dəxi əlavə etsək əraziyi-məzkurədə [deyilən ərazidə] 2.000.000 erməniyə qarşı 4.000.000 müsəlman bulunacaqdır.

Binaənileyh [ona görə], görülür ki, Qafqaziya ilə Türkiyənin böyük bir qismində vase [geniş] bir ərazi imperatorluğu təşkil etmək xülyasına qapılıb da bu ərazidə əqəliyyəti haiz olmaqdan [azlığa malik olmaqdan], “Tan”ın dəxi dostanə tövsiyə etdiyi vəchlə “yörğana görə ayağını uzatmaq” ermənilər üçün daha müvafiq və xeyirli olar.

Əsasən İstanbulun erməni patriki [patriarxi] Zaven əfəndinin də şayani-təqdirdir [təqdirəlayiq] bir bəsirət və durəndişilə [uzaqgörənliklə] tövsiyə etdiyi “Türklər və Türkiyə ilə eyi keçinmək qayəsinə vüsul [çatmaq], erməniliyin hüququnu istehsal edərəkən [əldə edərəkən] türklüyün və islamiyyətin hüququna təcavüzdən ictinab etməklə [saqınmaqla] mümkün ola biləcəyi” unudulmamalıdır.

Xülasə, ermənilərin pək çox xəyalpə-rəst olmalarını kəndi mənafeləri nöqteyi-nəzərindən dəxi tövsiyə eyləriz.

BÖYÜK YERİŞ YERİMƏK İSTƏYƏN ÇOCUQLARA ÖYÜD

Lloyd Corcun bəyanatı

İngiltərə Rəisi-nüzzarı [Baş naziri] mösyö Lloyd Corc kiçik dövlətlərə dair əxirən [son vaxtlarda] mühüm bir nitq irad eyləmişdir [söyləmişdir].

“Monitor Oriental” qəzetəsində mündəric [dərc edilmiş] nitqin mühüm qisimlərini aşağıda yazırız:

“Paris Konfransı şayani-təqdirdir [təqdirəlayiqdir]. Fəqət əsil şayani-heyrat [heyratamiz] olan cəhət əsrlərcə təhti-əsaratdə mədfun [əsarat altında dəfn edilmiş] kimi nəzərlərdən nihan [gizli] qalan kiçik millətlərin birdən-birə bəsübədəlmövt [öldümdən sonra diriliş] sirrində məzhər [nail; malik] olmuş kimi ərzi-əndam eyləmələri [meydana çıxmaları, özlərini göstərmələri] keyfiyyətidir. Vaqəən [doğrudan da] bu millətlər yek-digərini mütəəqibən [bir-birinin ardınca] hüzurumuza çıxıb mazidə [keçmişdə] düçar olduqları haqsızlıqları izah və bunların təzmin və təlafisini [əvəzinin ödənilməsinə] tələb edirlər. Bu kiçik millətlərə bir qaç nəsihət irad etmək zamanının hülul edib-etmədiyini [vaxtının çatıb-çatmadığını] bilməyirəm. Fəqət səmimi bir mühibb [dost, məhəbbət bəsləyən] sifəti ilə bir qaç söz söyləməyi də kəndimə vəzifə ədd [hesab] eyləyirəm.

Kiçik millətlər bir zəfər, pək əzim [böyük] bir zəfər ehraz eylədikləri [qazandıqları] şu sırada böyük dövlətlərin xətalərini təqlid etmək təhlükəsinə düçar olurlar. Miləli-məzkurə [deyilən millətlər] kəndi millətlərinə mənsub olanların hüdudu xaricində ərazi fəth və zəbt etməyə təmayül edir və kəndilərinə aid bulunma-

yan bəzi yerləri ələ keçirmək istəyirlər. Kiçik millətlərə böyümək, tövsi etmək [genişləmək] fikri hakim olmağa başlayır. Halbuki, böyük-kiçik hər hangi hökumətlərin irtikab edə biləcəyi [işləyə biləcəyi] xətalərinin ən təhlükəlisi budur. Kiçik millətlərin bugünkü və yarınkı qüvvət və qüdrətləri kəndi irqlərində mündəmicdir [öz köklərində cəm olmuşdur]. Bir millətin maziyyəni [tarixən] cahanda haiz [sahib] olduğu nüfuz və qüdrət, tarixin isbat eylədiyi vəchlə [surətdə], işğal eyləməkdə olduğu sahələrə tabe olmamışlardır. Bu kiçik millətlər əlyövəm [hal-hazırda] sadəcə ərazilərini tövsi surəti ilə nüfuz və qüdrətlərini təzayüd etdirəcəklərini [artracaqlarını] fərz eyləməklə eynilə milliyyətinə qırmağa qadir olacaqlarını təxmin eyləmiş olan böyük imperatorluqların xətalərini irtikab eyləmiş olurlar. Zira milliyyət, bəşəriyyət məfkurəsində layəmut [ölməz] bir düstur hökmündədir.”

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Hərbiyyə nazirinin; xidmətlərindəki yararlıqdan dolayı Üçüncü Şəki süvari alayı komandanı minbaşı Xosrov Mirzə Qacar, Hərbiyyə məktəbi müdiri Kəsəmənki və Zaqatal taboru komandanı Dibirövün miralaylığa təfili [polkovnik rütbəsinə qaldırılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hərbiyyə naziri tərəfindən pişnihad [təqdim] edilən təfili təsdiq etməli.

* Hərbiyyə nazirinin; Kəlbəli xan Naxçıvanski və Kərim xan İrəvanski

Şərur və Naxçıvan qəzalarını azad etməklərindən dolayı təfili haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hərbiyyə nazirinin qərarı təsdiq edilmişdir.

* Hərbiyyə nazirinin; kapitan Mağrubovu xidmətindəki yararlıqdan dolayı təfili haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hərbiyyə naziri təfili təsdiq etməli.

* Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin Bakının hifzüssihhəsi [gigiyenası] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Bələdiyyə İdarəsinin şəhər arabalarını fəaliyyətə cəlb etmədiyindən dolayı Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə tapşırıl-sın ki, şəhərə veriləcək qərz [borc] hesabına olaraq şəhər arabalarını fəaliyyətə cəlb etməli.

Səhhəti-Ümumiyyə nazirinə tapşırıl-sın ki, şəhər hifzüssihhəsi cəhətcə bi-lavasitə nəzarət yetirsin.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində

Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] tərəfindən Quliyev dəyirmanı müdiriyyəti ilə xidmətçilər miyanındakı [arasındakı] ixtilafı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] qəsdilə göndərilmiş Rəhim Hüseynzadə cənabları nazirə bir məruzə pişnihad ilə [təqdim etməklə] məlum etmişdir ki, müdiriyyət həqiqətən fəhlələrlə fəna müəmilədə bulunmaqla [pis rəftar etməklə] müştərək müqavilənamə [kollektiv müqavilə]

vilə] maddələrinə əməl etməkdən imtina edir.

[Ağabala] Quliyev şəxsən fəhlələrlə fəna müamilədə bulunur. Hüseyinzadə cənabları vasitəsi ilə fəhlələrə un haqqı və mənzil kirayəsi verilməyi qət edildiyindən, ixtilaf bərtərəf edilmişdir.

ZAQATALADA GÜRCÜLƏRİN PROPAQANDASI

20 martda Bakıdan hərəkət edib 24-ündə Zaqatalaya vasil oldum. Bura əhalisini payızda qoyub getdiyim halda bulmayıb, başqa bir halda gördüm. Əhali artıq istiqlaliyyət, cümhuriyyət, millət və milliyət nədən ibarət olduğunu düşünmüşdür. Dost ilə düşməni fərq etməyə əksəriyyətlə istedad kəsb etmişdir [qazanmışdır]. Bu əhvalı Zaqatala Azərbaycanın ayrılmaz bir cüzü [hissəsi] olduğunu pək doğru və pək haqlı iddiada bulunan həmfikir arxadaşlarıma təbşir etməyimi [müjdələməyi] kəndimə bir vəzifeyi-milliyə ədd [hesab] edirəm.

Fəqət zahirən bizimlə hüsn-münasibətdə bulunan gürcü hökuməti bu vilayət əhalisinin meyil və arzusunu nəzəri-etibara almayaraq yaxud almaq istəməyərək, XV-XVI əsr tarixinə, üç cift bir tək ingiloyların mövcud olmalarına istinadən Zaqatala vilayətini yədi-təsərrüflərinə keçirmək [zəbt etmək] üçün hər bir dürlü nalayiq hərəkətlər və həyasız rəftarlar irtikab etməkdən çəkinməyirlər.

25 martda arxadaşlarım vilayət Milli Komitə və Hilali-Əhmər [Qırmızı Aypara] cəmiyyətinin sədri və məhkəməyi-şəriyyə əzası [şəriət məhkəməsinin üzvü] Nu-

rulla əfəndi Qazızadə, xalq məkatib müfəttişi [xalq məktəbləri müfəttişi] İslam bəy Qəbulov və məhkəməyi-şəriyyə kargüzarı İbrahim bəy Qəbulov cənabları ilə məsqəti-rəsim [doğulduğum yer] olan Faldar kəndinə gedərkən Əliabad nahiyəsinin mərkəzi olan Əliabad kəndində bir-iki saat istirahət niyyəti ilə əyləşdik. Bu əsnada xoşamədiyə [xoş gəldiniz deməyə] gəlmiş Əliabad əyan və əşrafı bir az müsahibədən sonra Gürcüstandan bir neçə zabitin propaqanda üçün gəldiklərini söyləyib qayət mütəəssir olduqlarını bəyan etdilər.

Lisanları gürcü lisanı olan Əliabad kəndi əyanının sələbəti-diniyyəlerini [dini baxımdan mətanətlərini] görüb Zaqatala vilayətində Gürcüstana qoşulmaq istəyən heç bir fərd olmayacağına qəti surətdə hökm edərək, propaqanda haqqında məlumat toplamağa girişdim. Mart əvvəllərində Tiflisdən rəsmi surətdə Zaqatalanın sövqülceyş nöqtəyindən [stratejik baxımdan] qolay yollarını bilmək üçün hərbi topoqraf Pavliyev Zaqatalaya göndərilir.

Pavliyev Laqodexə yetişdikdə, Zaqatalaya keçmək üçün bir çox yollar aradıqdan sonra ən-əsil [əslən] Zaqatalanın Qax kəndindən olub da Gürcüstanın Telav qəzasında məntəqə komandanı olan Tartarəşvilini və yenə həman Qax kəndindən olub da Gürcüstana hicrət etmiş Xutsiyevi Laqodexə dəvət etdirib Laqodex məntəqə komandanı Nadirov və 4 nəfər jandarma ilə Qax qəsəbəsinə qonaqlıq bəhanəsi ilə 21 martda Laqodexdən Zaqatala vilayətinə gəlmək üzrə hərəkət edirlər. Zaqatala şəhərinə yetişdikdə, ziyalılarımızdan bir

çoxu bunlardan şübhələnib məhəlli [yerli] məmurlara, sonki günü vali [Əliyər bəy] Haşimbəyova müraciət edib bu çağırılmayıb gələn qonaqları[n] Qax və başqa istədikləri kəndlərə heç olmasa nə-zarət altında göndərilməsinin lazım olduğunu təklif etsələr də, nədənsə sözləri eşidilməmişdir və bu qonaqlar da nəza-rətsiz olaraq kəndi müsəlləh [silahlı] jan-darmaları ilə vilayət daxilinə sərbəst buraxılırlar. Qonaqlar ilk əvvəl ingiloylar mərkəzini təşkil edən Qax qəsəbəsinə yetişdikdə, arxadaşları Tartarəşvili vəfat etsə də, yollandığı işi ifa etmək üçün bəzi xristian və müsəlman gürcü kəndlərinə getmişlərdir. Əzancümlə [o cümlədən] Əlibəyli (xristian kəndi), Qorağan, Tasmalı, Əliabad (müsəlman) kəndlərini dolamışlardır. Getdikləri yerdə Azərbaycandan bir şey çıxmayacağını, Zaqatala əhalisinin siyasətən və iqtisadən mənfəyi ancaq Gürcüstan hökumətinə tabe olmaqda olduğunu və tez bir zaman içində Zaqatalanı istila üçün gürcü əsgərləri göndəriləcəyini dərməyan etmişlərdir [irəli sürmüşlər]. Bu sözləri təbii camaat içində açıq-açığına deyil, xüsusi etibar etdikləri və camaat içində etibarlı olan adamlara söyləmişlərdir. Bunların Zaqatalaya gəlmələri ilə hüdudun üç verstlik məsafəsində olan Laqodex və 12 verstliyində olan Haçaqaya qəsəbələrinə Gürcüstan hökumətinin əsgər toplanmasının qayət sıxı münasibəti vardır.

İştə, bu yazdıqlarım şayiət olmayıb, xüsusi surətdə Laqodex və Haçaqaya qəsəbələrinə göndərdiyimiz mötəbər adamların verdiyi məlumatlarıdır. Binaənilyeh [ona görə], gürcü hökuməti Məvarayi-Qafqaz [Zaqafqaziya] cümhuriyyət-

lərinin hüdud məsələsini həll edəcək komisyondan əvvəl Axıska və Axalkələk kimi Zaqatalanı işğal edib, hökumətimizi əmri-vaqe [fakt] qarşısında qoymaq istədiyi anlaşıldığından, hökumətimizin bu işdə ciddiyyətlə davranmasını arzu edirik.

Bayram Niyazi [Kiçikxanov]

VAĞZALLARDA BİLET TİCARƏTİ

Dəfəatla [dəfələrlə] Bakı vağzalındakı jandarmaların əməl [əməllərindən] və hərəkətindən bəzi şikayətlər eşitmişdik. Şikayətlərin ən böyüyü bundan ibarət idi ki, vağzalın kassasından üç-dörd bilet satılır-satılmaz dərhal kassa bağlanır və yüzlərlə növbətə dayanmış sərnəşinlər naəlac qalır jandarmalara müraciət edirlər. Hardansa bunların ciblərində hər cürə sərnəşin biletləri olurmuş. Söz yoxdur ki, jandarmalar bu biletləri birə-iki qiymətə satırmışlar. Şikayətçilərin rəvayətinə görə, jandarmalar kassaçı ilə əlbir olub biletləri kassadan məxficə qəbul edərək, xahişmənd [istəyən] müştərilərə istədikləri qiymətə satırlar və bu “ticarətdən” hasil olmuş mənfəəti də öz aralarında bölürlər.

İştə bu minval şikayətlərin ardı-arası kəsilməyirdi. Şikayətlərini mühərrirlərə [qəzetçilərə] söyləyən cənabların məqsədi də bu idi ki, sərnəşinlərin halına dair qəzetələrdə bir şey yazılsın, ta ki Dəmiryol İdarəsi əhvalatdan xəbərdar olaraq müqəssir kassaçı və jandarmaların şərəətindən [yamanlığından] naəlac sərnəşinləri qurtarsın. Bu növ şikayətləri qə-

zetədə dərc etmək üçün buna dair xüsusü dəlil və sübutlara ehtiyac var idi. Lakin böylə dəlilləri şikayətçilər göstərə bilmədiyi üçün şikayətlərini də qəzetəyə yazmaq mümkün deyildi.

“Azərbaycan” (rusca) qəzetəsinin 77-ci nömrəsində sərnəşin A. Sultanov cənabları mətlub [tələb olunan] dəlillərdən birini bugünlərdə oxuculara təqdim etmişdir. Bu barədə Sultanovun idarəyə göndərdiyi məktubunda yazır ki:

“Mart ayının 31-də vağzala gedib bilet almaq üçün növbətə dayandım. Məndən geridə bir neçə nəfər kəndlilər dayanmışdılar. Bir vaxt jandarmalar gəlib bunları növbətdən xaric edirlər və yerlərinə də faxir [gözəl, parlaq] libaslı sair şəxsləri durğuzurlar. Bir neçə saatdan sonra özümə məxsus bileti alıb qa-yıdarkən növbətdən qovulmuş kəndlilərə rast gəldim. Məlum oldu ki, bunları növbətdən kənar etmiş jandarmalar biri 20 manat mənfəətinə neçə bilet satmışlardır. Həman jandarma hərəkətinə məxfi diqqət yetirib anladım ki, bu cənablar aşkara bilet alışı-verişi ilə məşğul olur.”

İştə, Sultanovun bu məktubundan apaçıq məlum olur ki, jandarmalarla kassaçının arasında sıxı bir ticarət əlaqəsi vardır. Odur ki, əllərdə yüzlərcə bilet satıldığı halda, kassadan ancaq dörd-beş bilet satılır. Təbiidir ki, bu hərəkətin ən böyük zərbələri biçərə, əlsiz-ayaqsız füqərə qisminə dəyir. Zira onsuz da bahalıq cəhətinə nırxı qalxmış biletləri bir də 20 manat mənfəət verib sair adamlardan almaq füqərə qisminə heç də müyəsər deyil. Odur ki, həftələrlə bu biçərələr vağzala yol döyüb bilet tapmayaraq məyusənə geri qayıdılar.

Bu bəlaları jandarmalar ancaq şikayət üçün idarələrə yol tapa bilməyən avam camaatın başına gətirirlər. Xəvass [seçilmiş, sayılıb-seçilən] siniflərlə ehtiyat-karanə rəftar etdikləri üçün bunlardan hələ heç bir şikayət əlaməti indiyə qədər görülməmişdir. Lakin insanın fədakarlığı öz halına deyil, özgənin və ələlxüsus şikayətin yolunu anlamayan füqəranın halına yanmaqdan ibarətdir.

İndiyə qədər vağzallarda füqəranın başına nə oyunlar gətirilir, bunu bir Sultanov deyil, yüzlərcə onun kimiləri müşahidə etmişlərdir. Amma çifayda bunca ayın ərzində böylə fədakarlığa doğru və birinci qədəmi Sultanov cənabları atmışdır. Filhəqiqə [doğrudan da], müsəlman əhalisi arasında özgə dərdinə ağlayan göz çox az tapılır. Hamı “bəmənçe” [məne nə] deyib qonşu müsibətini qulaq ardına vurur. Heç kəs məzlumu zalımın çəngəlindən [caynağından] qurtarmaq istəməyir. El üçün ağlayan göz kor olar. Böylə xudpərəstanə [eqoistcə] sözlərlə özlərini səlamətə çıxarırlar. Halbuki qəbahətin ən böyüyü həqiqəti pərdələyib faş etməməkdən ibarətdir.

Sultanov cənabları jandarmaların kəndli sərnəşinlərlə nə günə [nə cürə] rəftarını qəzetə vasitəsi ilə aləmə bildirdi. O cənabın bu fəaliyyəti qoy sair ziyalılarımız üçün bir ibrət sərməşqi [nümünəsi] olsun ki, hər yerdə məzlumun fəryadına imdad göstərsinlər.

Kassaçı və jandarmaların əməlinə [əməllərinə] gəldikdə, söz yoxdur ki, bu məsələ hökumət tərəfindən ətraflıca gərək təhqiq olunsun. Sultanovun iddiası təsdiq olunarsa, gərək müqəssirlər işlərindən kənar edilib məhkəməyə verilsinlər.

Xülasə, bu barədə hökumətin ən şədid [şiddətli] cəza və ən aqılənə tədbirini bəkləyirik ki, daha bir də vağzallarda heç bir vəchlə bilet ticarətinə yol verilməsin, hər sərnəşin biletini kassadan bilavasitə özü ala bilsin.

Fərhad Ağazadə

“İRAN CAMAATININ NƏZƏR-DİQQƏTLƏRİNƏ”

Möhtərəm İran camaatı, hamınıza məlumdur ki, Bakı küçələrində ac, cılpaq iranlı balaları can verib tələf olmaqdadırlar. Tələf olmaqlarının səbəbi xunxar [qanıçən] və cəllad İran mülkədar və xanlarının zülümlərinə davam gətirəməyib, axırda xaricə məmləkətlərinə pənah gətirib dilənməkləridir.

Əlbəttə, bunlar hamımıza məlum ola-ola, bu barədə heç bir yerdən bunlara bir çarə yolu aramaq fikri görülməyirdi. Fəqət çox təşəkkürlər olsun ki, bugünlərdə Bakıda yeni təşkil olunmuş “Müdafieyi-Məzluman” [Məzlumları Müdafie] ilə “Şurayi-İraniyan” [İranlılar Şurası] cəmiyyətlərinin elanını oxuyub son də-rəcədə xoşhal oldum.

Böylə ki, “Müdafieyi-Məzluman” komitəsi elanında yazır ki, bizim məqsədimiz İran zavallı dilənçi balalarını Bakı küçələrindən təmizləməkdir. Nə gözəl bir iş və nə ali bir məqsəd! İndi mən də üzümü iranlı həmvətəndaşlarıma tutub deyirəm ki, bugünlərdə həman cəmiyyətlərin iranlılara məxsus iclası olacaq və həman iclasda cəmiyyətə yeni üzvlər intixab olunacaq [seçiləcək]. Haydi vətəndaşlar, məzkur [deyilən] iclasa gəliniz.

Fəal, çalışqan, bacarıqlı və milli hissi olan zətləri intixab ediniz. Qoyunuz onlar da yorulmaqsızın vətən və millət yolunda işləsinlər. İşləsinlər də həman zavallı dilənçi balalarını küçələrdən təmizləsinlər və təmizləsinlər də xaricilər qarşısında xəcalətli və Allah yanında da üzükara olmayaq.

Əlavə, həman komitələrdə tezliklə iranlılara məxsus olan iclası təyin etməklərini ayrıca tövsiyə edirəm. Allah-taala həzrətləri yardımınız olsun.

*Məhəmmədəli Əsədullazadə
Tabaqqı*

TƏSHİH [DÜZƏLİŞ]

“Azərbaycan” qəzetəsinin dünkü nömrəsində “Milliləşdirmə haqqında” yazdığım sərməqalə [baş məqalə] altındakı “ümum müəssisələrin baş müdiriyyəti qayət fəal və qayət vətəninə və millətini sevən Bəhram bəy Vəzirov kimi bir zata həvalə etmişdir” cümləsində müdirin ismi xatirimdən çıxdığından, posta bürosunun [müdirinin] ismi dərc eyləmişdi. Halbuki, Baş müdir Bəhram bəy deyil, Bəhlul bəy Vəzirovdur. Bu cəhətdən bütün Azərbaycan posta müəssisələrin baş müdiri Bəhlul bəy Vəzirovdur. Bakı Posta Bürosunun müdiri isə Bəhram bəy Vəzirovdur.

R[əsul] Rəhimli

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

* General Hubert Qof Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən məlum etmişdir ki,

“Girsp və şarakəti [şarıkləri]” nam İngiltərə müəssisəsindən Bələdiyyə İdarəsi 56171 funtluq mal götürmüşdür. Binaenileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsi həman məbləği verməlidir. Əks-surətdə general məhkəmə ilə təhdidatda bulunmuşdur.

Bələdiyyə İdarəsi buna cavabən məlum etmişdir ki, Bələdiyyə İdarəsi bu barədə heç şey bilməyir və heç bir şarakət tanımayı. Binaenileyh, ictimai müəssisəni məhkəmə ilə təhdid etmək bicadır [faydasızdır].

* Bələdiyyə İdarəsi Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] müraciətən bildirmişdir ki, Bələdiyyə İdarəsində alınan məlumatlara görə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Müdafiə Nazirliyi] şəhər teatro və başqa bu kimi tamaşaxana biletlərinə vergi təyin etmək istəyir. Halbuki, böylə vergiləri Şəhər İdarəsi Müvəqqəti hökumət qanunu mövcubincə [əsasında] çoxdan təyin etmişdir.

Bələdiyyə İdarəsi Vükəla Şurasına Bələdiyyə xəzinəsinin fəna əhvalını təsvirlə rica etmişdir ki, böylə vergilərin şəhər üçün qalmasına lazımı tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

* Maliyyə Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən rica etmişdir ki, şəhər və mədən dairələrində olan elektrik mövqiflərinin [stansiyalarının] siyahısını tərtiblə, işiq qiymətləri ilə məa [birgə] Nəzarətə təqdim etsin.

Əmirhacıyanda

Əmirhacıyan (Xilə) kəndində indiyə qədər bir hərbi komitə vardı ki, bunun

da sədri Hacı Heybətqulu Məhəmməd oğlu, üzvləri Malik Rəhimov, Əlisəfər Kərbəlayi Soltan oğlu və Əliyusif Almas oğlu idi. Aprelin 7-də həmin komitəyə yuxarıdakı əşxas [şəxslər] əvəzinə camaat tərəfindən sədarətə [sədrliyə] Kərbəlayi Əhməd Səməd oğlu və üzvlüyə Kərbəlayi Yusif Kərbəlayi Qəmbər oğlu intixab edilmişlərdir [seçilmişlər]. Bundan belə hərbi komitə işləri bu iki şəxsin əlində olacaqdır.

Müfəttişin övdəti

Bakı qubernatoru Rəşid bəy Axundzadənin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə Şamaxı uyezd [qəzası] hökumət və polis idarələrini təftiş etməkdən ötrü göndərilən polkovnik Qolovin bugünlərdə Bakıya övdət edərək [qayıdaraq] kəndi fəaliyyəti haqqında qubernatora bəyanat vermişdir. Bəyanatdan anlaşılmışdır ki, Şamaxı uyezdinin bəzi hökumət məmurlarından verilən şikayətlər bir dərəcəyə qədər haqlıdırlar. Həman məmurların öz xidmətlərində sui-istimalda [sui-istifadədə] bulduqları təhqiq və təsdiq edilmişdir. Müfəttişin bu barədəki müfəssəl dakladı (bəyanatı) barəsində qəzetəmizdə məlumat veriləcəkdir.

Polis müdirindən şikayət

Məşqətə [Maşağa] kəndi əhli Hacı Əli Qəmbərəli oğlu Bakı qubernatoruna ərizə ilə məlum etmişdir ki, o, bağdan gələrkən neçə nəfər polis nəfəratına rast gəldikdə, məzkurun [adı çəkilən şəxsin] atını okolodoçnu [polis sahə rəisi] alıb, onu piyada buraxmış. Hacı Əli atı istəyərək tapançasını açib okolodoçniyə verdikdə, o, tapançanı alıb özünü də tövqif [həbs]

edərək polis idarəsinə gətirmiş və bir ay müddətinə onu məhbus etmişdir. Bunu göstərərək Hacı Əli tezliklə bu tövr qanunsuz hərəkətin qabağını almağı rica edir. Çünki onun həm atı, həm tapançası alınıb və özü də bir ay məhbus edilmişdir.

Cərimələr

* Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti Bakı qubernatorundan rica edir ki, Bakı əhlləri Məhəmmədov və Avakov gizli surətdə qoyun və qara mal kəsdiklərinə görə müqəssir hesab edilib lazımı miqdarda cəriməyə məhkum edilsinlər.

* Aprel ayının 11-dən 18-nə qədər Bakı qalabəyisi [komendantı] tərəfindən edilən binagüzarlığa [sərəncama] görə bir çox şəxslər icazəsiz olaraq silah gəzdirməkdə müttəhim edildiyindən, 36 dənə bəratülqövl [protokol] tərtib edilməklə müxtəlif cərimələrə – cəzayi-nəqdiyyə [nağd pulla cəriməyə] və həbsə məhkum edilmişlərdir.

BAKI QUBERNİYASINDA

Öldürmək

- Şamaxı uyezd naçalniki [qəza rəisi] Bakı qubernatoruna məlum edir ki, aprelin 2-də Ərəbşahverdi kəndinin əhli Əlibala Mürsəl oğlu qəflətən olaraq tüfəng gülləsi ilə həman kəndin əhli Nazlı Cavad qızı ilə Sərvər Saday qızını öldürmüşdür.

- Mədrəsə uçaştokunun piristavi Şamaxı uyezd naçalnikinə məlum etmişdir

ki, aprelin 9-da naməlum şəxslər tərəfindən Saqiyan kəndinin əhlləri Qriqori, Xaçatur və Saak Avakimovun 12 nəfərdən ibarət külfəti öldürülmüşdür. Bədəfkarlar [canilər] gizlənmişdir.

DƏMİRİYOLUNDA

(İdarəyə məktub)

Mart ayının 24-də biz Göyçay uyezdində Qaraman kəndi sakini Məhəmməd Əbdülkərim, Molla Fazil Cəbrayıl oğlu və Qaraxıdır kəndi sakini Həsən Hüseyn oğlu, Məhəmməd Məhəmməd oğlu, Ləkçilpaq sakini Kamil Şamil oğlu Bakıya göndərmək üçün Bərgüşad mövqifinə [stansiyasına] un gətirdik. Fəqət mövqifdə vaqon yox idi. Mart ayının 27-də mövqif naçalniki unu baqajını vaqona [yük vaqonuna] yığdı. Mal sahibləri naçalnikdən təvəqqe ediblər ki, malları baqajını vaqona yükləməsin. Naçalnik cavabında, gediniz işinizin dalınca, bunun sizə dəxli yoxdur, deyə cavab verir. Həman vaqon martın 28-də 200 nömrəli qatara qoşulub Müsüslüyə gəlmişdir. Martın 29-cu günündə Bərgüşad mövqifindən qəmisyəçi Məhəmməd Mikayılov və naçalnik müavini Kodsıye Müsüslüyə bir vaqon göndərmişlər ki, orada olanları baqajından çıxarıb bu vaqona yükləsinlər. Martın 30-da raboçilərə [işçilərə] 18 manat verilib vaqonu əl ilə basıb qoşublar. 200 nömrə qatar gəlib Sağırılı mövqifinə. Fazil Məhəmməd və Kamil Zəkəriyyə hambalbaşısı Xanlardan sual eyləmişlər ki, boş vaqon varmı,

mallar baqajından buraya yüklənsin. Cavabında, 400 manat verin, burada olan 2 boş vaqonun birisini sizə verək, demişlər. Biz 4 nəfər cavab verdik ki, 100 manat verə bilərik. Vaqonu bizə vermədilər, razı olmadılar. Nəhayət 400 manat alıb vaqonu Gəncə uyezdində Köküşkə sakini Yusif Murad oğluna verdilər. İkincisin[i] də Əli Həsən oğluna verdilər, bizə vaqon olmadı. Martın 31-də 2 dənə vaqon gəldi. Bir hambalbaşından təvvəqə eylədik. Dedi ki, vaqonların qiyməti 100 manat artıbdır. Deməli 500 manat verməlisiniz. Bu vaqonun birini də naçalnik Qalaqayında sükunət edən Abbasquluya satdı. Ondan bir kisə un aldı, ikinci vaqonu satdı. Sağırliya 20 ədəd quzu aldı. Biz biçarələr vağzalda qalıb Sağırli[ı] Məşhədi Əmirə daxil düşdük [kömək istədik]. Məşhədi Əmir bizi apardı açarçı İlyasın yanına. İlyas biz 4 nəfərdən 250 manat alıb yanımızda verdi naçalnikə. Bizə boş vaqon verildi. Mallarımızı təzədən bu vaqona yüklədik. Aprelin 7-nə qədər vaqonu qoşmadı. Biz 4 nəfər gəldik Bakıya. Vaqon gəlmədi. Aprelin 11-də vaqonun nə səbəbə təxirə düşməyini bilmək üçün təzədən adam göndərməyə məcbur olduq.

Xudavəndi-ələm heç bir qadaşın Sağırli mövqifinə yolunu salmasın. Yaman rüşvət alırlar. Bərgüşad mövqifində bir qəpik rüşvət almaq olmaz, vermək olmaz. Sağ olsun Bərgüşad mövqifində olan qəmisyəçi Məhəmməd Mikayılov, çox düzgün iş görür. Sağ olsun naçalnik müavini Kodsıye, düzgün adamdır.

*Molla Fazil, Məhəmməd Kamil,
Məhəmməd və Zakəriyyə*

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

Gəncə il yarım idi ki, qiraətxanadan məhrum idi. Gəncə Bələdiyyə İdarəsinin kəndinə məxsus mükəmməl bir kitabxanası ilə bərabər, yanında bir qiraətxanası da var idi. Ancaq anarşi həmin kitabxananı qapadılmağa məcbur etdi. Anarşidən sonra da Bələdiyyə İdarəsinin ətalətsizliyindən dolayı bu kitabxana və qiraətxana hələ də açılmayıb. Allah bilir hangi pərdəyə onun kitabları oxumazlığa məhkumdur.

Bu yaxınlarda Gəncə qəzası xalq məktəbləri müfəttişi Cavad bəy [Cuvarlinski] cənablarının təşəbbüsü ilə Gəncədə bir qiraətxana açılmışdır. İl yarımından sonra Gəncənin qəzetə maraqlıları yenə bu ocağın başına toplaşa bilər. Gəncə kimi şəhəri qiraətxanasız buraxmaq doğrudan da bizim üçün böyük bir nöqsan idi. Bunu anlayaraq, müfəttiş həzrətləri işlə böylə mədəni bir təşəbbüsdə bulundu.

Qiraətxana Gəncənin qələbəlik caddələrindən Gəncə caddəsinin körpüyə yaxın bir yerində, qabaqda “Kompaniya Zinger” olan binaya yerləşmişdir. Qiraətxananın gözəl türkcə yazılmış lövhəsi oradan keçənlərin diqqətini kəndi gözəlliyi ilə cəlb edir. Böylə gözəl türkcə yazılmış lövhələrdən hökumət müəssisələrinin və xüsusi müəssisələrin və hətta istiqlalını qazanmış xalqın dükanlarının qapı başlarında asılı olsa həmi hökumət türkcə olduğunu, həmi də xalq türkcə olduğunu isbat edərdi. Nə fayda ki, qubernatorun evinin yanı başında Tiflis Ticarət Bankının lövhəsi gözü dəlidir.

Qiraətxana açılması ilə Gəncə itirdiyi mədəni müəssisəni tapmış deməkdir. Əlbəttə, həyat adı izini bulduqca, sevgili Azərbaycanımızda böylə müəssisələr sayıca çoxalacaq və keyfiyyətcə eyiləşəcək. Mədəni müəssisələrimiz çoxaldıqca, bir taqım türk yeyicilərin və onu mədəniyyətə düşmən sayanların qələt və qərəz fikirləri əsasından yığılacaq.

Qiraətxanaya paytaxtımız Bakıdan, Tiflisdən türk, rus, erməni dillərində qəzetələr yazılır. Qiraətxanada bu yaxından etibarən kitab da bulundurulmasını müfəttiş həzrətləri söylədi. Böylə mədəni müəssisələrin çoxalmasını istəriz və ilk təşəbbüskərə səmimi təşəkkürlərimizi izhar edəriz.

Qəmbər oğlu Qasım

KƏNARI

Bu axır vaxtlarda Moskvadan təşrif gətirmiş Nəbi Əhmədzadə cənablarından bizim də Dərbəndə bir kağız gəlmişdi. Cənab Əhmədzadə kağızı Bakıdan yazmışdı. Kağızda Əminov Sadığın salamatlığından yazmışdı. Mən Bakıya gəlib cənab Əhmədzadəni axtardım, tapamadım çünki kağızda adres yox idi. Cənab Əhmədzadə nə yer[də] isə mənə məlum deyil. Ona görə qəzetədə yazmağa məcbur oldum. Şimdi cənab Əhmədzadədən acizənə təvəqqe edirəm Sadıq Əminov barəsində müfəssəl bir kağız yazsın. Adres: Dərbənd, Əminov. Yazsın görək Sadıq özü gələ bilərmə və yənkə ardiycan adam göndərmək lazımdır.

Əminov

İtibdir

Bakı notariusundan verilmiş kupça krepost [daşınmaz əmlakın mülkiyyət sənədi] Kərbəlayi Talib Cəfərovun adına itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

8720

İtibdir

Əliyullah Allahrza oğlunun Suraxanı 5-ci uçastokundan aldığı 123 nömrəli pasportu itib. Etibardan saqitdir.

8723

İtibdir

Vəlixan İmamverdi oğlunun Əmirhacıyandan aldığı pasportu itib. Etibardan saqitdir.

8724

İtibdir

Əlişükür Vəlixan oğlunun Əmirhacıyandan aldığı pasportu itib. Etibardan saqitdir.

8725

İtibdir

Ağaabdulla Teymur oğlu Abdullayevin Şamaxıdan aldığı pasportu itib. Etibardan saqitdir.

8726

İtibdir

Mixail Merdaxayevin Şamaxıdan almış pasportu itib. Etibardan saqitdir.

8727

Acizənə təvəqqe edirəm

Nəbi Qasım oğlunun nəgədə olduğunu mənə xəbər versinlər. Məzkur [adı çəkilən şəxs] 2 aydan bəridir Gəncədən Bakıya gəlmiş, bu vaxta qədər bir xəbər yoxdur. Ondan xəbərləri olanlardan acizənə xahiş edirəm bu adresə xəbər versin:

Gəncə, Daş Qəstin, əllaf Məşhədi Əmiraslan Məhəmməd oğlu yaxud Bakıda komis-

yonçu Abdulla Fətəliyevə. Bəxşiş 1000 (min) manat.

8722

“Diş həkimi kabineti”

Hər bir aləti ilə almaq istəyirəm. Xahiş edənlər “Lion” qastinsasında 1-ci nömrəyə müraciət edə bilərlər. Mirzə Əhmədhan.

8721

Doktor**Ağahüseyn Kazımov**

Gəlib naxoşları yenə qəbul etməyə başlayıbdır. Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər]. Qəbul edir səhər saat 10-dan 11-ədək; axşam saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Parapet, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbə. Telefon: 86-27.

5780

Doktor**Musa bəy Rəfiyev**

Daxili əmrəzi [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Diş həkimi**S. M. Hamburq**

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96. Dişlərə və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və kökləri ağrısız çıxarır. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

5767

Diş həkimi**Altmanın müalicəxanası**

Şamaxinski küçə nömrə 20, 2[-ci] paralelni küçənin küncündə aptek ilə rubəru [üz-büz]. Telefon nömrə 18-73. Dişləri ağrısız çəkir və doldurur. Kauçuk və qızıl üzərində

süni dişlər qayırır. Müsəlman xanımları ay-rica qəbul edir.

5783

Arvad diş həkimi**M. S. İdaşkina**

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-yə kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Petroqraddan gəlmiş doktor**İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)**

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğu-na mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-yə kimi. Çəharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonu küçədə nömrə 6.

8710

Mama**Gövhər xanım**

Hər gün naxoşları qəbul edir saat 9-dan 12-yə qədər. Adres: Armyanski küçədə, 13 nömrəli evdə, 1-ci mərtəbə. (Bu yaxınlarda orada xüsusi təvəllüdxana [doğum evi] açılacaqdır.) Peyvənd etmək üçün təzə “limfa” vardır. Telefon nömrə: 58-39.

5779

Müvəqqəti müdir:**Hacıbəyli Üzeyir****QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Dağıstana imdad!**

səh. 339. “Dağıstana imdad!” yerinə qəzetdə “Dağıstan imdad!” getmişdir.

**Böhtanlarla
böyük işlər görülür**

səh. 340. “Di Trans-Qafqazian post”: Tiflisdə ingilis dilində nəşr edilmiş “The Trans-Caucasian Post” (“Zaqafqaziya poçtu”) qəzeti nəzərdə tutulur.

səh. 341. “...issiz yerlərə qaçacaq”: qəzetdə “issiz” yerinə “işsiz” getmişdir.

Azərbaycan**Məclisi-Məbusanında**

səh. 341. “1) Daxil olmuş kağızlar, o cümlədən:” bu maddənin bəndləri qəzetdə ərəb qrafikalı əlifbanın hərf sırasına uyğun olaraq A, B, P, T və s. kimi işarələnmişdir.

səh. 343. “qövldən feilə”: qəzetdə səhvən “qüvvədən feilə” getmişdir.

səh. 344. “1915-ci ildə Kür nəhri daşib...”: qəzetdə “1915” yerinə səhvən “95” getmişdir.

səh. 345. “Mahmudov Mustafa”: qəzetdə “Mahmudov” yerinə səhvən “Məhəmmədov” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 346. “D. T. Z.”: 1917-1919-cu illərdə Budapeştdə alman dilində nəşr edilmiş gündəlik qəzet olan “Döyçes Taqeblat Çaytunq” [Deutsches Tageblatt Zeitung] nəzərdə tutulur.

“...onu Elba çayına atmışlardır.”: qəzetdə Elba çayının adı təhrif edilmişdir.

səh. 347. “Avamlar Kameranı”: Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

səh. 347. “Zaman”: İstanbulda 4 aprel 1918 – 10 sentyabr 1919-cu il tarixləri arasında türk dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. Cəmi 480 nömrəsi çapdan çıxmışdır.

Qəzetələrdən

səh. 348. “Odessadakı Blaqorodni institutun...”: varlı və aristokrat ailələrin qızları üçün nəzərdə tutulmuş təhsil müəssisəsi olan Odessa Nəci Qızlar İnstitutundan söhbət gedir.

“Bakı-Batum dəmiryolunun açılması xəbəri...”: qəzetdə “açılması” yerinə səhvən “iclası” getmişdir.

“Həbs edilmiş Tətil Komitəsi üzvlərindən...”: qəzetdə bu xəbər səhvən ondan əvvəlki xəbərin ardı kimi getmişdir.

“füccətən vəfat etmişdir”: “füccətən” sözü qəzetdə təhrif edilmişdir.

Dağıstan əhvalı

səh. 349. Paramonov: qəzetdə səhvən “Panamoryov” getmişdir.

səh. 350. “plastun”: piyada kazak qoşunu.

İrəvan hüququ

səh. 351. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik qəzet olan “Le Temps” nəzərdə tutulur.

səh. 352. “Əski rus idarəsinin yığılışı...”: qəzetdə “yığılışı” yerinə “yığılmış” getmişdir.

Təshih

səh. 359. “...dünkü nömrəsində “Milliləşdirmə haqqında” yazdığım...”: Rəsul Rəhimlinin “Milliləşdirmə haqqında” adlı yazısı “Azərbaycan” qəzetinin 17 aprel 1919-cu il tarixli 159-cu nömrəsində dərc edilmişdir.

“R[əsul] Rəhimli”: qəzetdə səhvən “B. Rəhimli” kimi getmişdir.

Azərbaycanda

səh. 362. “Bələdiyyə İdarəsinin ətalət-sizliyindən dolayı...”: “ətalətsizliyindən” yerinə “ətalətdən” yaxud “fəaliyyətsizliyindən” olmalıdır.

Bazar ertəsi, 21 aprel 1919-cu il, nömrə 162

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 20 rəcəbül-mürəccab sənə 1337. 21 nisan 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

1919 sənəsi düşənbə [bazar ertəsi] günü, aprel ayının 21-də, gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusanının iclası olacağı elan edilir.

ELAN

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, aprelin 28-də gündüz saat 1-də Ərzaq Nəzarəti binasında Olqinski küçə “Natsional” mehmanxanasında aşağıda göstərilən miqdar balıqlar hərrac ilə satılacaqdır:

A) Hissə-hissə:		
1 – Jerex [xəşəm]	2 tara	Vəzni təqribən 6,140 put 11 girvənkə
2 – Sudak [sıf]	3 tara	
3 – Şuka [durnabalığı]	16 tara	
4 – Leş [çapaq]	43 tara	
5 – Sazan [çəki]	169 tara	
6 – Som [naqqə]	52 tara	
7 – Vobla [külmə]	129 tara	
B) Seld [siyənek]	1965 tara	Vəzni təqribən 5413 put

Göstərilən miqdar balıqlar hamısı bir yerdə və ya seldin hamısı iki partiya və qalanları isə əlahiddə satıla bilər.

Satılan balıqlar Vinner şirkəti zavodunun dondurma anbarlarında (İrəvanski, nömrə 2) saxlanır. Tətil günlərindən başqa hər gün səhər 9-dan 12-yə qədər baxmaq mümkündür.

Hərrac aprelin 28-i gündüz saat birə qədər bağlı paketdə göndərilən bəyannamələrlə olacaqdır. Bəyannamələrdə seldin ayrıca və qalan balıqların da ayrıca put qiyməti göstərilməlidir. Qiymət rəqəmlərlə deyil, hərfilərlə yazılmalıdır. Bəyannamə ilə bərabər seld üçün on min manat, qalan balıqlara isə iyirmi min manat zəloq verilməlidir.

Bundan əlavə, bəyannamə verənlər şəxslərini isbat edici sənədlər dəxi təqdim etməlidirlər.

Zəloq nağd pullarla, həmçinin mülki qanunlarda göstərilən qaydalar üzrə əmvali-qeyri-mənqulə də [daşınmaz əmlak da] qəbul olunur. Hərracın təsdiq edilməsi Ticarət, Sənəət və Ərzaq naziri tərəfindən olur.

Tətil günlərindən başqa hər gün saat 11-dən 2-yə qədər Ərzaq Nəzarətində 24 nömrəli otaqdan bu barədə lazım gələnlən müfəssəl məlumat almaq olar.

Nazirin baş vəkili: İmza